

Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa

Tukiviittomaopas Lähteen päiväkodille

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

2022

Roosa Häkkinen

Nelli Järvinen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Häkkinen Roosa Järvinen Nelli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2022
	Sivumäärä 53	
Työn nimi Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa Tukiviittomaopas Lähteen päiväkodille		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Lähteen päiväkoti		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aiheena oli tukiviittomat varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tuloksena syntyi tukiviittomaopas Lähteen päiväkodille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä ja edistää tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda tukiviittomien käyttöopas Lähteen päiväkodille.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin lapsen puheen ja kielen kehitystä sekä puheen ja kielen kehityksen vaikeuksia. Näiden lisäksi teoriaosuudessa käsiteltiin lapsen kielen kehityksen tukemista varhaiskasvatuksessa. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös tukiviittomia eri näkökulmista.</p> <p>Tukiviittomaopasta varten Lähteen päiväkodin henkilökunnalle teetettiin sähköinen kysely, jolla selvitettiin henkilökunnan ajatuksia tukiviittomiin liittyen. Tukiviittomaoppan suunnittelussa hyödynnettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä.</p> <p>Lähteen päiväkodin johtaja arvioi tukiviittomaoppan, ja arvioinnin mukaan tukiviittomaoppan tarkoitus täyttyi. Arvioinnin mukaan tukiviittomaopas oli selkeä, jonka vuoksi sitä on helppo hyödyntää jatkossa varhaiskasvatuksessa.</p>		
Asiasanat tukiviittomat, varhaiskasvatus, lapsen kehitys, kielen kehitys		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Häkkinen Roosa	Thesis, UAS	2022
Järvinen Nelli	Number of Pages	
	53	
Title of Publication		
Sign language in early childhood education		
Sign language guide for Lähde`s kindergarten		
Degree and field of study		
Bachelor of Social Services		
Name, title and organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Lähde`s kindergarten		
Abstract		
<p>The topic of the thesis was support signs in early childhood education. As a result of the thesis, a support sign guide was created for Lähde`s kindergarten. The purpose of the thesis was to increase and promote the use of support signs in the daily life of early childhood education. The aim of the thesis was to create a user guide for support signs for the Lähde`s kindergarten.</p> <p>The theoretical part of the thesis dealt with the development of a child's speech and language, as well as the difficulties of speech and language development. In addition to these, the theoretical part dealt with supporting the development of a child's language in early childhood education. The theoretical part also dealt with support from different perspectives.</p> <p>For the support sign guide, an electronic survey was commissioned from the staff of the Lähde`s kindergarten to find out the staff's thoughts on the support signs. Qualitative research methods were used in the design of the support sign guide.</p> <p>The director of the kindergarten at the Lähde evaluated the support sign guide, and the evaluation found that the purpose of the support sign guide was met. According to the evaluation, the support sign guide was clear, which makes it easy to use in future early childhood education.</p>		
Keywords		
support signs, early childhood education, the development of a child, language development		

Sisällys

1	Johdanto.....	4
2	Kieli ja kehitys.....	5
2.1	Lapsen kielen kehitys.....	5
2.2	Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet.....	6
2.3	Lapsen kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa.....	9
3	Tukiviittomat.....	11
3.1	Tukiviittomat puheen kehityksen tukena.....	11
3.2	Tukiviittomien käyttäminen ja opettelu.....	12
3.3	Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa.....	13
4	Opinnäytetyön toteuttaminen.....	15
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	15
4.2	Tukiviittomaoppaan suunnittelu.....	16
4.3	Tukiviittomaoppaan toteutus.....	17
4.4	Tukiviittomaoppaan arviointi.....	19
5	Yhteenveto.....	21
5.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	21
5.2	Pohdinta.....	22
	Lähteet.....	23

Liitteet

Liite 1. Kysely

Liite 2. Tukiviittomaopas

1 Johdanto

Lapsen kielen kehitys on yksilöllistä. Silti puheen kehitys noudattaa yleensä tiettyjä merkkejä eri ikävuosina. Mikäli lapsen puheen kehitys ei seuraa näitä merkkejä on syytä huolestua. Monella suomalaisella lapsella on jonkinlaisia puheen ja kielen kehityksen vaikeuksia. Yksi varhaiskasvatuksen tärkeimmistä tehtävistä on lapsen puheen ja kielen kehityksen tukeminen. Sitä voidaan tukea esimerkiksi lukemalla, leikkien avulla, laulamalla ja runoilla.

Tukiviittomat ovat kätevä kommunikaation apuväline, jonka avulla pystytään kommunikoi-
maan pientenkin lasten kanssa. Tukiviittomat edistävät lasten puheen kehittymistä. Niitä
voidaan myös hyödyntää lasten kanssa, joilla on ongelmia puheen ja kielen kehityksessä.
Tukiviittomia voidaan myös käyttää kommunikaation välineenä, mikäli lapsen puhe ei kehity
odotetulla tavalla. Näin ollen niiden käytöstä on todella paljon hyötyä varhaiskasvatuksessa.

Idea oppaaseen syntyi, kun osa Lähteen päiväkodin työntekijöistä pohti, kuinka he pystyi-
sivät ottamaan tukiviittomat käyttöönsä omaan lapsiryhmäänsä. Työntekijät kokivat tarvit-
sevansa perehdytystä tukiviittomiin, jotta he osaisivat hyödyntää niitä lasten kanssa. Poh-
dimme, että tukiviittoma opas olisi varhaiskasvatuksessa kaikista helpoin. Sitä voisi säilyt-
tää näkyvällä paikalla ja siitä voisi välillä tarkistaa tai katsoa, että miten mikäkin viittoma
tehtiinkään. Näin niitä olisi myös helppo opetella, koska ne ovat käden ulottuvilla. Aiheena
tukiviittomat kiinnostavat meitä, joten tämän toteutus tuntui meille sopivalle opinnäytetyön
aiheelle.

Toimeksiantajana opinnäytetyössämme toimii Lähteen päiväkotitoimisto. Lähteen päiväkodissa toi-
mii yhteensä kahdeksan varhaiskasvatusryhmää, joista kolme on esiopetusryhmiä ja viisi
varhaiskasvatusryhmiä. Varhaiskasvatuspaikkoja on yhteensä koko päiväkodissa 150. Läh-
teen päiväkodissa toiminnan perustana on erilaisuuden hyväksyminen, lapsen ja perheen
kunnioittaminen sekä luottamus niin henkilöstön kesken kuten myös henkilöstön ja perhei-
den välillä. Lähteen päiväkodin arjessa huomioidaan lasten ja perheiden erilaiset tarpeet.
Huomiota kiinnitetään myös toimivaan arkeen sekä turvallisuuteen. Lapsia arvostetaan ja
heihin suhtaudutaan lämmöllä Lähteen päiväkodissa. (Lahden kaupunki 2021.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on lisätä ja edistää tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuk-
sen arjessa. Opinnäytetyömme tavoitteena on luoda tukiviittomien käyttöopas Lähteen päi-
väkodille.

2 Kieli ja kehitys

2.1 Lapsen kielen kehitys

Lapsen puheen kehitys etenee tiettyjen vaiheiden kautta, mutta puheen kehitys on yksilöllistä. Kielen kehitys seuraa yleensä samaa kaavaa kielestä riippumatta. Kielen kehittymisen osataitoja ovat kuuloerottelun kehittyminen, äänteiden tunnistaminen ja tuottaminen, sanojen ymmärtäminen, puherytmin tunnistaminen sekä kyky muodostaa lauseita. Ihmisellä on geneettisesti mahdollisuudet oppia puhumaan, mutta ilman varhaista vuorovaikutusta sekä sosiaalista kasvuperustaa se ei välttämättä onnistu. Varhaisessa vuorovaikutuksessa lapsi on vuorovaikutuksessa häntä hoitavan ihmisen kanssa. Tämä vuorovaikutus luo pohjan kielen oppimiselle (Korpilahti & Pihlaja 2018, 184–186.)

Vauvaikäisen lapsen puheen kehitys alkaa erilaisilla huuto- ja kiljahteluäänteillä. Kolmen kuukauden ikisenä lapsi alkaa jokellella. Jokeltelu on lapsen puhe-elimistön lihasten harjoittelua ja käyttöönottoa. Jokeltelun avulla lapsi harjoittaa ja ottaa käyttöön puhe-elimistön lihaksia. (König 2007, 35–36.) Pääsääntöisesti vauvaikäinen lapsi kommunikoi itkulla, ilmeillä, eleillä ja ääntelyllä (Kommunikaatiokeskus b). Jo pieni lapsi ymmärtää sanan ei tarkoituksen. Yleensä lapsi ymmärtää tämän jo 6–11 kuukauden ikäisenä. (Stanford.) Lapsi pyrkii aktiivisesti kontaktiin toisten ihmisten kanssa sekä ymmärtää sanojen merkityksiä. Hän osaa näyttää omat vanhempansa kysyttäessä sekä muita tärkeitä asioita kuten tutti tai kissa. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 187.) Vuorovaikutustilanteista vanhemman kanssa lapsi oppii tärkeitä taitoja esimerkiksi vuorottelua sekä toisen huomioimista. Vauva oppii parhaiten sanoja, kun vanhempi niitä nimeää ja ihmettelee lapsen kanssa. (Kommunikaatiokeskus b.)

Yleensä lapsen ensimmäiset sanat kuullaan lapsen ollessa noin vuoden ikäinen (Korpilahti & Pihlaja 2018, 187). Kuitenkin jo 1–2- vuotiaan lapsen sanavarastoon on kertynyt muutamia kymmeniä sanoja. Lapsen puheen ymmärtäminen on myös kehittynyt ja lapsi osaa noudattaa lyhyitä käskyjä. (Kommunikaatiokeskus b.) Jo 12–15 kuukauden ikäisenä lapsi osaa käyttää eleitä ilmaisun tukena (Korpilahti 2006, 42). Hän osaa myös vastata yksinkertaisiin kysymyksiin puheella (Stanford). Suuri kehitys harppaus tapahtuu juuri ennen lapsen kaksi vuotissyntymäpäiviä. Tällöin lapsen sanavarasto on kehittynyt huomasti. Lapsen puheen kehitys on yksilöllistä, joten yksilöllinen kehitys voi vaihdella 0–600 sanan välillä. Lapsi osaa myös muodostaa kahden sanan lausahduksia. (Kommunikaatiokeskus b.) Lapsi kuitenkin ymmärtää enemmän sanoja kuin osaa itse sanoa (Korpilahti & Pihlaja 2018, 187).

Lapsen sanavarasto lisääntyy huimaa vauhtia 2–3- vuotiaana - jopa kymmenellä sanalla päivässä. Lapsen puhe on tässä iässä ymmärrettävää. Lapsi osaa myös käyttää aika- ja

vertailumuotoja, monikko- ja omistusmuotoja sekä kielto- ja kysymyssanoja. Hän osaa noudattaa kaksiosaista ohjetta. (Kommunikaatiokeskus b.) Tässä iässä lapsi osaa käyttää pronomineja. Monesti tämän ikäinen lapsi osaa myös käyttää kuvailevia sanoja. Kielen kehitys on edennyt huomasti ja lapsi osaa myös muodostaa kolmen sanan mittaisia lauseita sekä taivuttaa sanoja. Hän myös osaa noudattaa kaksiosaista ohjetta. (Stanford.)

Lapsen puhe 3–5-vuotiaana on jo melko selkeää. Myöskin tuntemattomat ihmiset saavat puheesta selvää. Kuitenkin lapsen puheessa osa vaikeimmista äänneistä voi jäädä puheessa epäselviksi. (Stanford.) Lapsi osaa tuottaa aika- ja vertailumuotoja, monikko- ja omistusmuotoja sekä kielto- ja kysymyssanoja. Kolmevuotias kyselee paljon miksi-kysymyksiä. Lapsi osaa myös kertoa vanhemmilleen päivästään päiväkodissa. Neljävuotiaana lapsen mielikuvitus pääsee valloilleen. Tässä iässä lapset leikkivät paljon mielikuvitus leikkejä. Lähellä viidensyä syntymäpäiviä lapsi osaa jo tuottaa kertovaa puhetta. (Kommunikaatiokeskus b.) Viisivuotias lapsi opettelee eskariin tarvittavia taitoja. Lapsia kiinnostaa kirjaimet ja numerot. (Haukilehto 2021.)

Lapset oppivat 5–7-vuotiaan ikäisenä taivuttamaan ja muodostamaan lauseita. Lapsen puhe on kertovaa ja yleiskielen mukaista. Lapsi osaa noin 14 000 sanaa. Lapsi oppii, että sanat muodostuvat erilaisista äänneistä, joita hän oppii käyttämään ja taivuttamaan sanoja oikein. Lapsi oppii vuorovaikutuksen tärkeät perustaidot. Hän osaa kuunnella puhetta sekä esittää kysymyksiä kuulemastaan. Lapsi osaa myös vuorotella ja vastata kysymyksiin. (Kommunikaatiokeskus b.) Lapsi ymmärtää monia ohjeita ja pystyy toimimaan niiden pohjalta. Lapsi osaa myös osallistua keskusteluun. Tämän ikäinen lapsi osaa myös käyttää mielikuvitusta keksiessään tarinoita. (Stanford.) Kuusivuotias lapsi osaa jo kirjoittaa oman nimensä. Lapsi myös saattaa tunnistaa kirjoitettuja sanoja. Seitsemänvuotiaana lapselle kehittyy taito pohtia asioita. Kuitenkin helpointa on pohtia asioita, joita hän on itse nähnyt. Suurin osa lapsista oppii lukemaan peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Lukemaan oppiminen on kuitenkin yksilöllistä. Osa oppii nopeammin ja osa hitaammin. (Haukilehto 2021.)

2.2 Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet

Suomalaisista lapsista noin seitsemällä prosentilla on todettu jonkinlainen kehityksellinen kielihäiriö. Paljon on myös lapsia, joiden puheen kehitys viivästyy. Jopa 19 prosentilla suomalaisista lapsista puheen kehitys viivästyy. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 183–192.) Puhe- ja kielihäiriöt voidaan jakaa esimerkiksi seuraaviin pääluokkiin: artikulaatiohäiriöt, puheen sujuvuuden häiriöt, viivästynyt puheen ja kielen kehitys, kielenkehityksen erityisvaikeus eli dysfasia sekä puhe-elinten motoriikkahäiriöt. (Korpilahti 2006, 41.)

Kuten aikaisemmin mainittiin lapsen puhe ja kieli kehittyvät yksilöllistä tahtia. Kuitenkin on mahdollista eritellä kielen kehityksessä piirteitä, jotka voivat antaa aiheita huoleen. Vauvavaiheen lapsen puheen kehityksestä tulee huolestua, mikäli lapsi ei seuraa ympäristöään eikä pyri vaikuttamaan siihen eleillä tai teoilla. Lapsen voi olla myös vaikeaa saada kontaktia sekä vastavuoroinen kommunikointi puuttuu kokonaan. Huolestuttavia merkkejä on myös vähäinen jokeltelu sekä tavujen toistaminen. Lapsen ääntely on muutenkin yksipuolista ja vähäistä. Lapsen puheen kehityksestä tulee huolestua, mikäli hän ei puhu mitään puolitoistavuotiaana sekä mikäli kaksivuotiaana lapsen sanavarasto rajoittuu alle kymmeneen sanaan. Lasten leikkiä on hyvä tarkkailla, sillä kaksivuotiaan lapsen puheen kehityksen vaikeudet ovat nähtävissä leikissä. Hän ei käytä leikissään symbolisia toimintoja. Kolmevuotiaan lapsen kehityksestä tulee huolestua, mikäli lapsi ei puhu kokonaisia lauseita eikä ymmärrä kaksiosaisia ohjeita. Monesti myös lapsi taivuttaa sanoja puutteellisesti. Neljävuotiaan lapsen puheen kuuluisi olla moni puolista ja selkeää. Mikäli lapsella on vieläkin vaikeuksia sanojen taivutuksessa, pitkien lauseiden muodostamisessa sekä suppea sanavarasto olisi aiheita huolestua lapsen puheen kehityksestä. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 183–192.)

Puheen ja kielen kehityksen häiriöstä käytetään nimitystä kehityksellinen kielihäiriö, kun sen syntyperää ei voida rajata lääketieteellisellä syntymekanismilla. Häiriö voi syntyä niin neurologisten kuin kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden takia. Kehityksellinen kielihäiriö tarkoittaa puheen kehityksen poikkeavaa etenemistä sekä viivästymistä. Lapsi ei siis opi kieltä ikätasonsa mukaisesti. Kehityksellinen kielihäiriö voi näkyä lapsessa sanojen oppimisen vaikeutena sekä hitautena. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 192.) Monesti merkkejä lapsen puheen ja kielen kehityksen häiriöstä on jo havaittavissa varhaisessa ääntelyssä, äänien aikaan saamista reaktioissa, kieliyhteisöön sosialisoitumisessa, käsitteistössä, lauserakenteissa sekä kielen käyttöön liittyvissä taidoissa (Korpilahti 2006, 42). Myös ensimmäiset sanat tulevat todella myöhään ja monesti lapsen jo oppineet sanat unohtuvat. Lapsella voi olla myös vaikeuksia tuottaa lauseita, kielioppia ja käsitteitä. Lapsi voi olla joko puhumaton tai hänen puheensa on todella epäselvää. Lapsen kerronta voi olla todella vaikeaa ja suppeaa tai erittäin runsasta, mutta lapsi ei saa muodostettua kertomastaan kokonaisuutta, jonka kuulijat ymmärtäisivät. Osalla lievemmissä tapauksissa kehityksellinen kielihäiriö voi ilmentyä vasta kouluiässä. (Kommunikaatiokeskus a.)

Kielellinen erityisvaikeus termiä käytetään, kun puheen ja kielen kehitys ei noudata tyypillisiä normeja. Yleensä erityinen kielihäiriö ilmenee vasta 4–6 vuoden ikäisenä. Tällöin lapsen ulkoinen kehitys on samalla tasolla kuin muillakin lapsilla. Hänellä on ongelmia kognitiivisella sekä emotionaalisella puolella. Lapsen kielellinen erityisvaikeus ei selity

ympäristötekijöiden, tunne-elämän, aistitoimintojen tai neurologisilla poikkeuksilla. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 192–193.)

Kielen kehitys on yksilöllistä, näin ollen myös siihen liittyvät vaikeudet näkyvät eri tavoin. Kielen kehityksen häiriö voi näkyä esimerkiksi ääntämisessä ja taivutuksessa, lauseiden muodostamisessa, sanojen ja lauseiden merkityksen ymmärtämisessä sekä kielen käytössä. Alle kouluikäisellä lapsella kielen kehityksen vaikeudet yleensä havaitaan puheen kehityksen viivästyksenä. Lapsella voi myös olla ongelmia puheen ymmärtämisessä, joka on entistä huolestuttavampi merkki. Kuitenkin puheen ymmärtämisen vaikeuksia on arjessa vaikeampi huomata kuin puheen kehityksen viivästyistä. (Opetushallitus 2018.) Monilla suomalaisilla lapsilla on vielä kouluikäisenäkin äännevirheitä. Yleisimmät äännevirheet tapahtuvat kirjainten r ja s kanssa. Äännevirheet on kuitenkin mahdollista korjata motivoituneen ja pitkän harjoittelun avulla. (Launonen 2007, 51.)

Puheen kehitykseen voi myös vaikuttaa puheliikkeiden tuottamisen vaikeudet. Näitä on esimerkiksi dyspraksia, jossa lapsen leuka, huulet, kieli ja pehmeä suulaki ei toimi kunnolla yhdessä. Tämä tekee puheesta vaikeasti ymmärrettävää ja äänteiden käyttö voi olla vähäistä. (Haukilehto 2021.) Ääritapauksessa puheesta voi puuttua konsonantit kokonaan. Dyspraksia eroaa artikulaatiovirheistä, sillä äänteiden korvaaminen vaihtelee äänneympäristöstä toiseen sekä korostuu äännerakenteiltaan vaikeissa sanoissa. Yleensä dyspraksiaan liittyy myös motorista kömpelyyttä, josta käytetään nimitystä kehityksellinen koordinaatiohäiriö. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 195.)

Kielen kehityksen häiriöksi lasketaan myös änkytys. Sillä tarkoitetaan yli puoli vuotta kestänyttä puheen rytmisen etenemisen häiriö, joka alkaa häiritä lasta itseään. Tämä johtaa siihen, että lapsi alkaa pelätä ja jännittää puhumista, joka pahentaa änkytystä. Änkytystä voi olla äänteiden, tavujen tai sanojen tahatonta toistamista. (Haukilehto 2021.) Monesti lapsen sanavarasto on vielä suppea, mutta hän haluaisi kovasti kertoa paljon asioita. Tällöin puheessa saattaa tulla pitkiä taukoja tai lapsi yrittää tapailia sanaa ennen kuin löytää oikean sanan. Osalla lapsista tämä on vain ohi menevä vaihe, kun taas osalla änkytys jää pysyväksi piirteeksi. (Launonen 2007, 56–57.)

Kielen ja puheen kehitys on osa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tämän takia myös varhaiskasvatuksessa pyritään tukemaan lasten kielen ja puheen kehitystä erilaisin keinoin. Varhaiskasvattajan tärkeitä työtehtäviä on havainnoida lapsia, jonka avulla saadaan monipuolista tietoa lapsen kehityksen tasosta sekä mahdollisista vaikeuksista. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tunnistaa mahdollisia poikkeavia kehityksen tunnusmerkkejä lapsesta. Lapsen kielen kehitystä tarkastellessa, tulee varhaiskasvattajan tunnistaa myös se, että miten

lapsen kielen kehityksen vaikeudet voivat mahdollisesti vaikuttaa hänen tiedolliseen ja taidolliseen osaamiseensa. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 183.)

2.3 Lapsen kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Kieli on lapsille tärkeä oppimisen, ajattelun ja kommunikoinnin väline. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tukea lapsen kielellisiä taitoja sekä lapsen kielellisen identiteetin kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa pyritään tukemaan lasta jokaisessa kielen kehityksen osaluilla. Näitä ovat vuorovaikutus, kielen ymmärtäminen, puheen tuottaminen, kielen käyttö, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. Varhaiskasvatuksessa lasten kielten kehitystä pyritään tukemaan monipuolisella vuorovaikutuksella sekä kieliympäristöllä. (Opetushallitus 2018.)

Tärkeä osa varhaiskasvatusta on herättää lapsen mielenkiinto ja uteliaisuus kieliin, teksteihin ja eri kulttuureihin. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä lapsi kokee tulevansa kuulluksi. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulisi myös olla tarkkaavaisia ja ottaa huomioon lasten non-verbaaliset viestit ja reagoida näihin. Kielen ymmärtämisen taitoa tuetaan mallintamisen avulla. (Opetushallitus 2018.) Varhaiskasvattajat antavat lapsille mallia kommunikoinnista. Kommunikointiin kuuluu myös puheen lisäksi ruumiin kieli, ilmeet sekä eleet. (Korkeamäki 2011, 45.)

Lasten puheen kehitystä tukee toiminnan sanallistaminen sekä keskustelu, jotka kasvattavat lasten sanavarastoa entisestään. Varhaiskasvatuksessa on siis erityisen tärkeää käyttää kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Myöskin tukiviittomat, kuvat ja esineet auttavat lapsen kielen ymmärtämistä. (Opetushallitus 2018.) Varhaiskasvatuksessa esimerkiksi ruokailu tilanteet ovat erinomaisia hetkiä keskustelulle. Tämä luo myös mahdollisuuden lapselle oppia uutta sanastoa. Tutkimusten mukaan pelkästään aikuisen ihmisen läsnäolo lisää lasten keskustelua sekä laajentaa heidän näkökulmiaan. (Korkeamäki 2011, 45.)

Lapsen kielen kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa monenlaisilla pedagogisilla menetelmillä. Varhaiskasvatuksessa on olemassa yleisiä menetelmiä, joiden avulla tuetaan lapsen kielen kehitystä. Näitä on esimerkiksi leikki, pelit, sadut, laulut sekä musiikki. (Alijoki 2010, 79.) Varhaiskasvatuksessa olisi hyvä, että lapsille luetaan paljon kirjoja. Kirjaa kuunnellussa lapsen sanavarasto kasvaa sekä ajattelu kehittyy. Yksi keino lapsen puheen ja kielen kehityksen tarkasteluun on sadustus eli lapsi kertoo tarinan, jonka aikuinen kirjoittaa sanatarkasti ylös. Tämä kertoo varhaiskasvattajalle lapsen ajattelun ja puheen kehityksen tason. Monesti lasten saduissa saattaa myös ilmetä heitä vaivaavat asiat, kuten vanhempien ero tai työttömyys. (Nurmilaakso 2011, 39–40.) Kieli ja musiikki ovat rakenteeltaan samanlaisia ja ne koostuvat samanlaisista elementeistä. Yhteistä on esimerkiksi rytmi ja

äänentaso. Varhaiskasvatuksessa annetulla musiikillisella opetuksella on myös huomattu olevan yhteys lapsen lukemaan ja kirjoittamaan oppimisella. (Ruokonen 2011, 67–68.)

Varhaiskasvatuksen ympäristöllä on vaikutusta lapsen kielen kehitykseen. Päiväkodeissa lasten käyttämät tavarat on pyritty laittamaan lapsien saataville. Esimerkiksi lelut ja kirjat on avoimissa hyllyissä, joihin lapset ylettävät. Tällä viestitään lapsilähtöisyyttä. Näin lapsi voi hakea halutessaan kirjan ja varhaiskasvattaja voi lukea sitä hänelle. Myöskin päiväkodin huoneiden seinille on yleensä kiinnitetty kirjaimia ja numeroita, jotta lapset nämä huomaisivat. Nämä eivät varsinaisesti kehitä lapsen kielellistä kehitystä vaan ympäristö voi houkuttaa ja tukea sitä. (Lindberg 2011, 55–58.)

Leikkiminen on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Se on myös tärkeää lapsen kielen kehityksen kannalta. Yhdessä lapsen kanssa leikkiminen herättää lapsessa positiivisia tunteita. Hänen itsetuntonsa kehittyy sekä leikki antaa pohjan lapsen kielen ja käsitteiden omaksumiselle. (Helenius & Korhonen 2011, 71.) Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama ulkoinen tuki, auttaa lasta etenemään omien mahdollisuuksien mukaan. Etenkin mikäli lapsella on haasteita kielen kehityksessä. Varhaiskasvatuksen työntekijät voivat käyttää positiivista ohjausta yhtenä kielen kehitystä tukevana menetelmänä. Tästä käytetään myös termiä positiivinen vahvistaminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että työntekijät kannustavat ja kiinnittävät huomiota lapsen kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. (Alijoki 2011, 79.)

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden huomatessa lapsen kielen kehityksessä poikkeavuuksia kannattaa heidän keskustella asiasta vanhempien kanssa ja yhdessä tuumin varata aika puheterapeutille. Puheterapeutin kanssa voidaan myös sopia tapaamisia päiväkotiin. Puheterapia on lääkinällistä kuntoutusta, jossa tehdään lapselle oma yksilöllinen terapia-suunnitelma. Terapia on tarkoitus toteuttaa lapsen ehdoilla. Terapiassa tehdään kivoja asioita kuten pelataan ja leikitään lapsen kanssa. Kuitenkin tällä kaikella on selkeä päämäärä. Tämä edistää ja ylläpitää lapsen mielenkiintoa sekä lisää kuntoutuksen vaikuttavuutta. Puheterapeutti voi antaa myös kotiin apukeinoja ja harjoituksia toteutettavaksi. Kotiin voi antaa esimerkiksi kuvamateriaalia tai opettaa tukiviittomia, jotta kommunikointi lapsen kanssa helpottuisi. (Haukilehto 2021.)

3 Tukiviittomat

3.1 Tukiviittomat puheen kehityksen tukena

Tukiviittomat ovat lainattuja yksittäisiä viittomia viittomakielestä, joita käytetään täydentämässä puhetta ja puheen rinnalla. Tukiviittomien avulla pyritään edistämään lapsen puheen kehitystä. Tukiviittomat ovat yksi tunnetuimmista ja helpoimmasta esteettömän viestinnän keinosta, sillä kädet ovat osa kehoamme. Tukiviittomat rytmittävät puhetta, joka tekee puheesta lapselle helpommin ymmärrettävää. (Merikoski & Pihlaja 2018, 205.) Tukiviittomia käytetään korostamaan puheen viestin kannalta tärkeitä sanoja eli avainsanoja. Tukiviittomien käyttö edistää myös kielellisten ilmaisukeinojen kehittymistä, sillä se mahdollistaa myös käsitteiden käytön. Tukiviittominen tukee myös yleistä motoriikan kehittymistä sekä tukee puheessa tarvittavien tahdonalaisten liikkeiden kehittymistä, sillä viittominen perustuu tahdonalaisiin liikkeisiin. (Papunet a.)

Tukiviittomia voidaan alkaa käyttämään jo pienenkin lapsen kanssa. Tutkimusten mukaan lapset voivat oppia tukiviittomia jo 8–10 kuukauden ikäisenä. Tukiviittomien oppiminen on lapselle helpompaa kuin puheen oppiminen. Myöskin tukiviittomien avulla lapsi oppii tärkeitä sosiaalisia taitoja, jotka helpottavat kielen oppimista. (Dewar 2018.) Se soveltuu hyvin varhaiseksi kommunikointikeinoksi. Näin pienikin lapsi tulee helpommin ymmärretyksi. Näin vältetään ylimääräiseltä molemmiin puoleiselta turhautumiselta. On myös todettu, että tukiviittomien käyttö lisää lapsen itsevarmuutta. Tämä puolestaan lisää lapsen motivaatiota jatkaa kommunikaation opettelua enemmän. (Novak 2020.)

Tukiviittomista on erityisesti hyötyä silloin, kun pienellä lapsella havaitaan puheen tai kielenkehityksen häiriöitä. Kun varhaislapsuudessa ilmenee merkkejä puheen kehityksen viivästymisestä, niin silloin tulisi aina sisällyttää tukiviittomat mukaan kommunikointiin. (Papunet a.) Tutkimuksien mukaan puheen viivästymisellä on havaittu yhteys lapsen tai vauvan käyttäytymisongelmien kanssa. Tukiviittomien käyttö voi ehkäistä mahdollisia käyttäytymisongelmia, sillä lapsi kokee aikaisemmalla iällä tulevansa ymmärretyksi. Tutkimuksien mukaan tukiviittomien käytöllä ei ole yhteyttä lapsen nopeampaan kielen kehitykseen. (Novak 2020.) Tukiviittomista voi tulla myös pysyvä kielellinen kommunikointikeino joissakin tilanteissa. Kun puhe ei toimi kommunikointikeinona, niin mahdollistaa varhainen viittominen kanssakäymisen ja kommunikoinnin toisten ihmisten kanssa. (Papunet a.)

Tukiviittomat toimivat kielen kehityksen ja puheen ymmärtämisen tukena. Kun kielen ja puheen kehitys viivästyy, niin avuksi voidaan ottaa tukiviittomat. Tukiviittomien käyttöönotossa on kyse kielen käytöstä sen kaikissa tehtävissä, eikä pelkästään viittomamerkkien oppimisesta. Kaikenlaiset ihmiset, niin aikuiset kuin lapsetkin tarvitsevat puhetta tukevia ja

korvaavia keinoja. Osa tarvitsee niitä vain hetkellisesti varhaisen kielen ja puheenkehityksen tueksi, kun taas osa tarvitsee niitä koko elämänsä korvaamaan kokonaan puuttuvan puheen tai tueksi heikosti ymmärrettävään puheeseen. Puhetta tukevia tai korvaavia keinoja voidaan tarvita myös silloin, jos aiemmin toiminut puhekyky on menetetty vammautumisen tai sairauden seurauksena. (Aivoliitto 2015)

3.2 Tukiviittomien käyttäminen ja opettelu

Tukiviittomien opettelu tulee aloittaa ottamalla mallia toisista ihmisistä. Lapselle tukiviittomia opettaessa tärkeää on, että tukiviittomia käyttää lapsen lähipiiri eli vanhemmat sekä lapsen kanssa lähes päivittäin toimivat ihmiset. Lapsen lähi-ihmisiksi lasketaan myös päiväkodin työntekijät. Lapsi oppii tukiviittomia vanhempien tai muiden henkilöiden puheen rinnalla. Lapsi alkaa ymmärtämään ja omaksumaan viittomia pikkuhiljaa. (Papunet b.)

Lapsi voi alkaa omaksua tukiviittomia keinona ilmaista ja ymmärtää asioita vasta, kun lapsen vanhemmat ja muut päivittäiset kommunikointikumppanit eli niin sanotut lähi-ihmiset käyttävät niitä puheensa rinnalla. Kielen oppiminen etenee samalla tavalla kuin viittomien oppiminen. Käytännön tilanteissa opitaan ilmaisun kieli, sillä ne motivoivat omaan ilmaisuun. Tukiviittomien käyttö voi helposti unohtua, jos niiden käyttöä ei suunnittele huolella. Viittomien käyttö helpottuu ja siitä tulee aktiivista, kun miettii valmiiksi, että missä tilanteissa niitä käyttää, ja mitkä sanat lauseesta viittoo. Usein käy niin, että lapsen lähi-ihmisellä on sanavarastossaan paljon enemmän viittomia kuin, mitä hän hyödyntää arjessa. (Papunet b.)

Tukiviittomien oppiminen etenee vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa lapsen kanssa käytetään vain muutamia viittomia esimerkiksi toiminnan ohjaukseen. Pukemistilanne on hyvä esimerkki ensimmäisestä vaiheesta. Tilanteessa viitotaan sanat, jotka ovat olennaisia tilanteen kannalta eli vaatekappaleet. Sanat voidaan myös ilmaista esittävillä eleillä. Toisessa vaiheessa lapsen lähi-ihminen ilmaisee viittoen valintatilanteeseen liittyvät vaihtoehdot. Esimerkiksi ruokaillessa lapselta voidaan kysyä kahdesta vaihtoehdosta, kumpaa lapsi haluaa juoda. Kolmannessa vaiheessa lähi-ihminen viittoo avainsanat. Avainsanoilla tarkoitetaan niitä asioita, joita lähi-ihminen haluaa korostaa. Yleensä avainsanat ovat substantiiveja tai verbejä. Neljännessä vaiheessa pyritään lausetasoiseen viittomiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että lähi-ihminen viittoo usein toistuvia fraaseja. Fraasien lisäksi lähi-ihminen voi käyttää viittoessaan adjektiiveja sekä kysymyssanoja. Viimeinen oppimisenvaihe on viides vaihe. Tässä vaiheessa viittominen on automaattista ja lähi-ihmisellä on kyky viittoaa lauseesta melkein kaikki sanat. (Papunet b.)

Olennaista tukiviittomien käyttöönotossa on se, että lapsi katsoo henkilöä, jonka kanssa hän keskustelee. Tähän asiaan on hyvä kiinnittää erityistä huomiota. Lapsen tajuttua viittomisen merkityksen, oppii lapsi myös automaattisesti katsomaan keskustelukumppaniaan tämän viittoessa ja puhuessa. Lapsen omaksuttua tukiviittomat omaan käyttöönsä, niin lapsi oivaltaa myös sen, että keskustelukumppanin on myös nähtävä hänet, kun hän viittoo. Viittomien oppimista voi hidastaa monenlaiset kielenkehityksen vaiheet, joita usein tukiviittomia tarvitsevilla lapsilla on. Tämän vuoksi osa lapsista tarvitsee enemmän aikaa ja toistoja tukiviittomien oppimiseen. Tukiviittomien käyttöönoton alkuvaiheessa olisi tärkeä jaksaa pitää lähi-ihmisten motivaatio yllä, jotta viittominen vakiintuisi lapsen käyttöön. Lapsi ei saa tarvitsemaansa mallia aikuiselta, jos aikuinen ei jaksaa säännöllisesti käyttää tukiviittomia lapsen kanssa. (Aivoliitto 2015.)

3.3 Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus suunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on tukea lapsen kielen ymmärtämisen taitoja. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee huolehtia, että toiminta sanallistetaan sekä keskustelut tukevat lapsen sanavaraston kehitystä. Mikäli lapsi ei kykene syystä tai toisesta kommunikoimaan varhaiskasvattajien kanssa tulee tarvittaessa käyttää tukiviittomia tai kuvatukea. (Opetushallitus 2018.)

Lapsen perheellä ja vanhemmilla on suuri merkitys puhetta tukevien ja korvaavien keinojen, kuten tukiviittomien käyttöönotossa sekä niiden käytön kehittämisessä. Yhtä lailla myös päiväkodin työntekijöillä on suuri merkitys tukiviittomien käyttämisessä lapsen kanssa. On tärkeää, että vanhemmat ja päiväkodin työntekijät saavat tarpeeksi tukea ja opastusta tukiviittomien käyttöön, jotta he pystyvät mahdollisimman luontevasti liittämään tukiviittomat lapsen arkeen. Yleensä lapsi tarvitsee tukiviittomia silloin, kun hänen äidinkieltensä ei ole vielä niin kehittynyt. Tämän vuoksi lapsi ei pysty opettelemaan toista kielijärjestelmää tietoisesti opettelemalla, vaan esimerkiksi tukiviittomat on sulautettava arkeen kielen kehitystä tukevalla tavalla. Lapsi oppii tukiviittomia mallista, kun hän huomaa, että niistä on hyötyä. Tämän vuoksi onkin tärkeämpää se, että lapsen kanssa toimivat aikuiset käyttävät lapsen kanssa jutellessa tukiviittomia, eikä se, että tukiviittomat otetaan lapselle käyttöön. (Aivoliitto 2015.)

Tukiviittomat toimivat hyvin varhaiskasvatuksessa erilaisissa ohjaus- ja toimintatilanteissa. Varhaiskasvatuksen arjessa on paljon siirtymätilanteita, jotka ovat usein haastavia monille lapsille. Kun viestinnän tueksi otetaan eleet, kehonkieli, ilme ja kädet, niin saadaan tilanteita rauhoitettua ja selkeytettyä. Varhaiskasvatuksen työntekijän käyttäessä tukiviittomia, vähenee tarve korottaa ääntä ohjaustilanteissa. Visuaalisten merkkien, kuten tukiviittomien tukiessa työntekijän puhetta helpottuu tilanteen seurattavuus lapselle. Usein lapsiryhmässä

on montakin lasta, joilla on vaikeuksia seurata tilannetta. Tukiviittomien käyttö auttaa näitä lapsia pysymään paremmin tilanteen tasalla. Lapset omaksuvat tukiviittomia tavallisten arjen toimintojen kautta. Varhaiskasvatuksen arjessa toistuu samat toiminnot yleensä päivittäin. Lisäämällä näihin toimintoihin mukaan tukiviittomat ja toistamalla niitä säännöllisesti, saadaan lapset oppimaan tukiviittomia tehokkaasti. Parhaiten tukiviittomat saadaan jäämään lapsille muistiin ja ottamaan ne käyttöön, kun viittomia käytetään erilaisissa tilanteissa. Tällaisia tilanteita voi olla esimerkiksi siirtyminen ruokailemaan toiseen tilaan tai ulos lähteminen. (Merikoski & Pihlaja 2018, 206.)

Varhaiskasvatuksessa tukiviittomia voidaan sisällyttää erilaisiin leikkeihin ja peleihin. Esimerkiksi muistipeliin voi lisätä kohdan, jossa löydetty pari pitää viittoa. Näin ollen lapsi pysyy taas harjoittelemaan tukiviittomia toiminnan kautta. Tukiviittomat toimivat hyvin myös loruissa ja lauluissa. Viittomalla lorujen ja laulujen sanoja helpotetaan sanojen opettelua. Myös riittäminen on hyvä keino harjoitella tukiviittomia. Tukiviittomien käyttö edistää myös pikkuhiljaa kehittyvien kirjoittamisen ja lukemisen taitoja, sillä tukiviittomat sisältävät itsessään rytmin, jota tarvitaan myös näissä taidoissa. Tukiviittomia voidaan siis harjoitella monessa eri tilanteessa varhaiskasvatuksessa. (Merikoski & Pihlaja 2018, 206–207.)

4 Opinnäytetyön toteuttaminen

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, sillä sen tuloksena syntyi konkreettinen tuotos, eli tukiviittomaopas. Joskus erottelua tieteellisen, taiteellisen ja toiminnallisen opinnäytetyön välillä voi olla vaikea tehdä käytännössä, sillä ne kaikki sisältävät yleensä päällekkäisiä tunnuspiirteitä. Toiminnallinen opinnäytetyö on eräänlaista projektityötä, jossa yksittäinen projekti suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan ilman käsitejärjestelmää, joka on selkeä, kirjoitettu ja lähteisiin perustuva. (Salonen 2013, 12–13.)

Opinnäytetyö noudatti lineaarista mallia, jonka ensimmäinen vaihe on tavoitteen määrittely (kuvio 1). Tämän jälkeen siirrytään suunnittelun kautta toteutusvaiheeseen. Lineaarisen mallin viimeinen vaihe on päättäminen ja arviointi. (Salonen 2013,15.)

Kuvio 1. Kehittämistyön lineaarinen malli. (mukailten Salonen 2013, 15, alkujaan Toikko & Rantanen 2009, 64)

Kuvio 2 havainnollistaa opinnäytetyön valmistumisprosessia lineaarisen mallin mukaisesti. Opinnäytetyön suunnittelu aloitettiin yhdessä Lähteen päiväkodin henkilökunnan kanssa (kuvio 2). He ilmaisivat tarpeensa tukiviittomaoppaalle. Opinnäytetyön ensimmäiseen vaiheeseen kuului tavoitteiden määrittely. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda tukiviittomaopas varhaiskasvatukseen, jota käytetään paljon ja vastaa asiakasyrityksen tarpeita. Suunnitteluvaiheessa laadittiin suunnitelma työn toteuttamisesta sekä mitä työn tekeminen vaatii. Lähteen päiväkodin kanssa kirjoitettiin yhteistyösopimus sekä tutkimuslupa haettiin Lahden kaupungilta. Suunnitelmaan kuului teoria osuuksien aiheiden valinta ja rajaaminen. Suunnitteluvaiheessa laadittiin kyselylomake, jossa selvitettiin henkilökunnan toiveita oppaan sisältöön. Toteutusvaihe alkoi teoria osuuden kirjoituksella. Myöskin kysely lähetettiin päiväkodin henkilökunnalle. Tämän jälkeen alkoi oppaan kokoaminen. Oppaan kokoamiseen käytettiin Papunetin materiaalipankkia. Päättäminen ja arviointi vaiheeseen kuului valmiin oppaan lähettäminen arvioitavaksi Lähteen päiväkodin johtajalle. Hän arvioi oppaan.

Kuvio 2. Tukiviittomaoppaan prosessikaavio.

Lineaarista mallia on kritisoitu sen liiallisen suoraviivaisesta ajatustavasta (Salonen 2013, 15). Kuitenkin tähän opinnäytetyöhön lineaarinen malli sopi hyvin. Opinnäytetyötä tehdessä edettiin suoraviivaisesti kohti tukiviittomaoppaan valmistumista. Opinnäytetyötä tehdessä käytettiin paljon aikaa etenkin suunnitteluun, jotta kaikki etenisi mahdollisimman helposti.

4.2 Tukiviittomaoppaan suunnittelu

Suunnitteluvaiheessa luodaan kirjallinen opinnäytetyösuunnitelma, jossa ilmenee tavoitteet, ympäristö, vaiheet, toimijat, TKI-menetelmät, materiaalit ja aineistot. Kuitenkin on tärkeää suunnitella hyvin ja tarkasti työnsuunnitelma. Seuraavaksi tulee esivaihe, jossa työtä aletaan tekemään suunnitelman pohjalta. (Salonen 2013, 17.) Tukiviittomaoppaan suunnittelussa käytettiin laadullisia menetelmiä.

Aloitimme tukiviittomaoppaan kokoamisen tekemällä kyselyn, jossa selvitimme Lähteen päiväkodin henkilöstön mielipiteitä ja tarpeita tukiviittomista (liite 1). Kyselyn pohjalta pystyttiin kokoamaan opas, joka koetaan hyödylliseksi ja käytännölliseksi arjessa. Tekemällä oppaasta käytännöllinen varmistettiin, että opasta tullaan käyttämään mahdollisimman paljon. Kysely luotiin Survio nimisellä verkkosivulla. Kysely piti sisällään neljä kysymystä. Kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, eikä niihin ei ollut vastausvaihtoehtoja. Kysely lähetettiin Lähteen päiväkodin jokaisen ryhmän työpuhelimeen. Näin jokainen työntekijä pystyi

vastaamaan kyselyyn itselleen sopivassa ajankohdassa. Tällä tavalla varmistettiin, että kysely tavoitti kaikki päiväkodin työntekijät.

Kyselyn avulla saatiin mielenkiintoista tietoa Lähteen päiväkodin henkilökunnalta opasta varten. Ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena oli kysellä tuntemuksia siitä, miltä tukiviittomien käyttö tuntui. Henkilökunta koki tukiviittomien käytön tärkeänä ja hyödyllisenä. Myös koettiin, että tukiviittomat ovat hyvä apu arjen toimintoihin. Yhden vastauksen mukaan tukiviittomat koettiin hankalana, koska niihin ei ole saatu vaadittavaa koulutusta. Toisessa kysymyksessä selvitettiin tilanteita, joissa koettiin tarvitsevan tukiviittomia. Tärkeiksi listattiin päivän arjen toiminnat, pukeminen, ruokailu sekä arjen tilanteet, joissa lapsi ei ymmärrä puhetta. Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin aihealueita, jotka koettiin tärkeäksi. Kyselyssä tuli esille, että tärkeiksi aiheiksi koettiin ruoka, tunteet, vaatetus, toiminnan ohjaus, värit, viikonpäivät ja siirtymätilanteet. Kyselyssä selvitettiin myös mitä muuta henkilökunta haluaisi tietää tukiviittomista. Kyselyn mukaan tietoa tarvittiin siihen, mistä tukiviittomia löytää, kuka järjestää koulutuksia sekä tarvetta oppia lisää tukiviittomia.

Oppaan suunnitelma laadittiin kyselyn avulla kerätyn tiedon pohjalta. Suunnitelmaan listattiin kaikki asiat, jotka sisällytettiin tukiviittomaoppaaseen. Oppaan suunnittelussa pohdittiin, että mihin kaikkeen tukiviittomia tarvitaan varhaiskasvatuksen arjessa. Henkilökunnan toiveissa oli, että toiminnan ohjaukseen tarvittaisiin viittomia kuin myös aamupiiriin. Näin aloimme pohtimaan mitä kaikkea aamupiirissä käydään läpi. Aamupiirissä käydään yleensä läpi viikonpäivät, kuukaudet, päivän tekeminen sekä sää. Henkilökunta oli myös toivonut eläimiä, tunteita, värejä sekä vaatteita. Lisäsimme itse myös verbejä, jotka helpottavat toiminnan ohjausta.

4.3 Tukiviittomaoppaan toteutus

Työstövaihe on toiseksi tärkein osa opinnäytetyötä, mutta kuitenkin samalla haastavin vaihe. Tässä vaiheessa realisoituu kehityshankkeen osatekijät. Näitä ovat esimerkiksi toimijat, TKI-menetelmät, materiaalit, dokumentointitavat ja aineistot. Työstövaiheessa korostuu suunnitelmallisuus, vastuullisuus, itsenäisyys, vuorovaikutteisuus, epävarmuuden sietäminen, sitkeys ja itsensä kehittäminen. Tärkeää onkin ottaa vastaan vertaistuki ja palaute opinnäytetyöstä. (Salonen 2013, 18.)

Tukiviittomaoppaan kokoaminen aloitettiin suunnitelman perusteella (liite 2). Ensin etsittiin Papunetistä kuvatyökalun avulla tukiviittomakuvia aihepiireittäin. Opas sisältää yhteensä tukiviittomia kahdeksasta eri aihealueesta. Lisäksi aamupiiriä koskevan aihealueen alle listattiin neljä eri kategoriaa. Jokainen aihealue sisältää vähintään kuusi ja enintään 16 tukiviittomakuvaa. Oppaassa pyrittiin käyttämään mahdollisimman yksinkertaisia kuvia, joissa

näky selkeästi tukiviittoma. Papunetin kuvatyökalun kuvat ovat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä.

Ensimmäiseksi alettiin etsimään tukiviittomia sanoille, joita käytetään aamupiirissä. Usein aamupiirissä käydään läpi viikonpäivät, kuukaudet, sää ja päivän tekeminen. Ensimmäisenä aamupiiriviittomien alle laitettiin yleisiä aamupiirin tukiviittomia, kuten tervehdykset sekä viittomat kuuntelemiseen, istumiseen ja katsomiseen. Seuraavaksi etsittiin tukiviittomia viikonpäivistä. Viikonpäivien jälkeen edettiin kuukausiin, ja etsittyä tukiviittomat vuoden jokaiselle kuukaudelle siirryttiin etsimään tukiviittomia säästä. Lopulta kun säähän liittyvät tukiviittomat oli löydetty, niin aamupiiriin liittyvä aihealue oli valmis. Tukiviittoma kuvat liitettiin aina oppaaseen aihepiirin otsikon alapuolelle.

Kun aamupiiriin liittyvät tukiviittomat saatiin kerättyä, niin siirryttiin listaamaan toimintaan liittyviä tukiviittomia. Toimintaan liittyviä voidaan käyttää niin aamupiirissä kuin myös toiminnan ohjauksessa. Tämän vuoksi toimintaan liittyvät tukiviittomat laitettiin omaan osioonsa. Toimintaan liittyviä tukiviittomia löytyy Papunetistä todella paljon. Tähän oppaaseen valikoitui kaikista yleisimmät toiminnat, mitä päiväkodissa tehdään usein. Yleisiä toimintoja päiväkodissa on muun muassa askartelu, jumppa ja ulkoilu.

Kolmas aihealue oli ruokailu. Ruokailu kohtaan oppaaseen laitettiin syömissanastoa, kuten myös kohteliaisuusanoja. Ruokaa tarkoittavista sanoista oppaaseen laitettiin vain leipä, ja juotavaan liittyvät tukiviittomat. Ruoka aiheisia tukiviittomia on todella paljon, joten oppaasta olisi tullut todella pitkä, mikäli olisimme liittäneet siihen ruokalajeista lähtien kaikki tukiviittomat. Tämän takia aihe rajattiin tällä tavalla. Kohteliaisuus sanoja oppaassa oli esimerkiksi kiitos, lisää sekä ole hyvä.

Seuraavana aiheena oppaassa oli pukeminen ja vaatteet. Oppaan tukiviittomien etsiminen aloitettiin pukemiseen liittyvien verbien etsimisellä. Näitä oli esimerkiksi pukea ja riisua. Tämän jälkeen oppaaseen listattiin vaatteiden tukiviittomia. Oppaassa oli niin sisä- kuin ulkoiluvaatteiden tukiviittomia.

Henkilökunnan toivomia aiheita oli myös eläimet. Tämän takia tukiviittomaoppaaseen lisättiin eläin aiheisia tukiviittomia. Oppaaseen valittiin eläimiä Suomen luonnosta sekä kotilemmikkejä. Nämä valikoituivat siksi, että monesti lapsille tulee esimerkiksi oravan juostessa puuhun sanottua, että katsokaa orava. Näin ollen myös tukiviittoma olisi hyödyllinen tilanteessa. Myöskin kotieläimet ja lemmikit ovat yleisiä puheen aiheita varhaiskasvatuksessa.

Viidentenä aiheena oppaassa oli värit. Niitä listattiin kaikki päävärit sekä muutama hieman erikoisempi, kuten vaaleanpunainen ja violetti. Varhaiskasvatuksessa värit ovat monesti

käytössä erilaisissa toiminnoissa kuten askartelussa. Näin ollen nämä ovat tärkeitä viittomia päiväkotiin.

Värien jälkeen oppaaseen liitettiin verbit. Tähän pohdittiin kaikkea mitä varhaiskasvatuksessa tehdään. Oppaaseen liitettiin esimerkiksi juosta, hyppiä, kävellä ja laulaa. Nämä kaikki tekemiset ovat todella suuressa osassa varhaiskasvatuksen arkea. Niitä käytetään päivittäin toiminnan ohjauksessa.

Viimeinen aihealue oppaassa oli muita sanoja varhaiskasvatukseen. Tähän aihealueeseen liitettiin sanoja, joille ei löytynyt otsikkoa, mutta niitä tarvitaan varhaiskasvatuksen arjessa. Tähän liitettiin esimerkiksi anteeksi, jono ja pestä kädet. Lisäsimme myös uudestaan kohteliaisuus sanastoa eli kiitos ja ole hyvä, koska koimme niiden olevan erityisen tärkeitä varhaiskasvatuksen arjessa. Niinpä niiden on hyvä olla monessa kohtaa opasta.

Kun oppaaseen oli löydetty kuvat kaikkiin aihealueisiin liittyen, niin siirryttiin kirjoittamaan oppaan alkuun alkusanat ja tietoperusta. Alkusanat pohjustivat työtä, ja kertoivat oppaan taustaa sen lukijalle. Lähteen päiväkodille teetetyssä kyselyssä henkilökunta oli toivonut oppaaseen myös tietoa tukiviittomista. Sen vuoksi oppaaseen koottiin tukiviittomien tietopankki, mikä sisälsi alaluvut infopaketti sekä tukiviittomien käyttö. Alkusanojen sekä tukiviittomien tietopankin kokoamisen jälkeen työn loppuun lisättiin lähteet. Lähteisiin merkittiin myös kuvien lähteet.

Lopuksi laitettiin oppaan ulkoasu kuntoon. Oppaan kansilehteen löydettiin Lahden kaupungin sivuilta Lähteen monitoimitalon logo. Logon lähde merkittiin kansilehden alaviitteeseen näkyville. Myös sivuille, joilla oli tukiviittoma kuvia, merkittiin alaviitteeseen, että kuvat olivat Papunetin verkkosivuilta. Yhteensä oppaassa oli 26 sivua.

4.4 Tukiviittomaoppaan arviointi

Arviointi vaiheessa toimijat arvioivat tuotosta, joka on luotu yhdessä. Viimeistely vaiheeseen kannattaa varata aikaa, koska viimeisteltävänä on tuotos sekä kehittämishankeraportti. Nämä muodostavat yhdessä toiminnallisen opinnäytetyön. (Salonen 2013, 18.)

Arviointi tukiviittomaoppaasta pyydettiin Lähteen päiväkodin johtajalta sähköpostitse. Johtajalla oli viikko aikaa tutustua oppaaseen, joka oli lähetetty hänelle sähköisesti. Johtajan mielestä tukiviittomaopas oli selkeä. Johtajan mielestä oli hyvä, että henkilökunta sai olla mukana oppaan teossa, ja miettimässä sitä, että minkälaisista tukiviittomista on eniten hyötyä. Johtaja piti sitä myös tärkeänä, että oppaasta selviää se, miten tukiviittomia käytetään ja oppaassa painotetaan aikuisten merkitystä tukiviittomien käytössä.

Johtajalle nousi myös ajatuksia, että voisiko tukiviittomaoppaasta tulostaa ja leikata irti yksittäisiä viittomia, joita voisi seinälle esille. Johtajalle nousi myös mieleen, että kansiossa voisi olla valmiita yksittäisiä laminoituja kuvia, joita opetellessa ne voisivat olla ryhmätilan seinällä näkyvillä. Tukiviittomaopasta voi käyttää monella eri tavalla, ja jokainen sitä hyödyntävä varmasti löytää itse parhaan tavan hyödyntää sitä arjessa. Opasta voi käyttää niin sellaisenaan kuin myös, miten johtaja ajatteli. Tukiviittomaoppaan pystyy myös tulostamaan, ja leikkaamaan sekä laminoimaan tarvittavat tukiviittomakuvat.

5 Yhteenveto

5.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä otettiin huomioon mahdolliset eettiset ongelmat. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut tukia ihmisiä, vaan kerätä heiltä tarpeellista tietoa opasta varten. Kuitenkin opinnäytetyössä otettiin huomioon ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Eettisiin periaatteisiin kuuluu tutkittavan ihmisen kohtelu sekä oikeudet. Huomioon tulee ottaa myös suostumukset osallistua tai olla osallistumatta tutkimukseen. Henkilökohtaisten tietojen käsittelyyn sekä yksityisyyden suojaan tulee myös kiinnittää huomiota. (Arene ry 2019, 9.) Yksityisyyden suojalla tarkoitetaan sitä, että tutkimukseen osallistuvien henkilöiden yksityisyyttä suojellaan. Yleensä tutkimuksissa ei käytetä henkilötietoja niin, että henkilöt voisi tunnistaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 12–13.)

Opinnäytetyössä kiinnitettiin huomiota eettisiin näkökulmiin tarkasti. Kyselyä tehdessä pidettiin huolta, että henkilötietoja ei kerätä. Myöskään kerättyä dataa ei muokattu. Kysely toteutettiin avoimilla kysymyksillä, jotta kysymykset eivät ohjanneet vastaajan vastauksia. Näin kyselystä saatiin kaikki mahdollinen tieto irti. Työntekijöillä oli myös mahdollisuus päättää itse haluavatko he vastata kyselyyn vai ei. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, mutta suositeltavaa.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan pyrkiä parantamaan käyttämällä monipuolisesti erilaisia lähteitä. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta, sillä tutkimustulokset eivät voi olla sattumanvaraisia. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella yleistettävyyden ja siirrettävyyden avulla. Tämän voi selvittää pohtimalla onko tutkimuksen tulokset siirrettävissä muihin kohteisiin tai tilanteisiin. (Jyväskylän yliopisto 2021.)

Luotettavuudesta huolehdittiin etsimällä tietoa kirjoista sekä luotettavuus kriteereihin sopivilta verkkosivuilta. Oppaan luotettavuudesta huolehdittiin siten, että sen lähteinä käytettiin vain luotettavia lähteitä, joiden tiedot ovat paikkaansa pitäviä. Oppaassa käytetyt tukiviittomakuvat otettiin luotettavalta sivustolta, jota muutenkin hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää tulosten siirrettävyys. Tukiviittomaopasta voidaan käyttää myös muissa päiväkodeissa kuin vain Lähteen päiväkodissa. Opas on myös hyödynnettävissä monella tavalla, sillä sen voi tulostaa, leikata pieniksi muistilapuiksi tai pitää nidottuna seinällä, josta voi tarkistaa tukiviittomia. On myös mahdollista pitää sähköisenä versiona, jos tämä on helpompi.

Oppaan luotettavuuteen vaikutti myös kyselyn tulokset. Kyselyn tulokset hyödynnettiin sellaisenaan, eikä vastauksia muokattu. Tämä varmisti sen, että varhaiskasvatuksen

työntekijöiden mielipide saatiin esille. Opasta varten toteutettuun kyselyyn vastasi vain osa henkilökunnasta, mikä voi vähentää kyselyn luotettavuutta. Jos kyselyyn olisi vastannut enemmän henkilökuntaan olisi vastaukset kattaneet laajemman alan mielipiteitä.

5.2 Pohdinta

Opinnäytetyön tuloksena syntyi tukiviittomaopas. Sen tarkoituksena oli helpottaa ja lisätä varhaiskasvatuksen tukiviittomien käyttöä. Tukiviittoma opas oli suunnattu yhteistyökumppanille Lähteen päiväkodille.

Työn tekeminen aloitettiin suunnittelulla. Ensimmäisenä päätettiin opinnäytetyön teoria sisältö. Sen kirjoittamista varten etsittiin kirjallisuutta sekä tietoa internetistä. Kun teoria osuus oli saatu alkuun, aloitettiin myös oppaan suunnittelu. Tämä alkoi kyselyn tekemisellä. Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa Lähteen päiväkodin henkilökunnan tukiviittomien käyttö tarpeesta. Sen avulla selvitettiin, minkälaisia viittomia oppaaseen etsitään sekä mitä aihepiirejä päiväkodin henkilökunta tukiviittomiin toivoo.

Kun kysely oli lähetetty päiväkotiin, alettiin työstämään opasta kyselyssä selvinneiden tietojen perusteella. Oppaaseen valittiin aihepiirit sekä etsittiin tukiviittomakuvat. Niitä etsittiin Papunetin kuvapankin avulla. Tukiviittomakuvat liitettiin oppaan pohjaan. Oppaaseen kerättiin myös tietoa tukiviittomista, ja niiden käytöstä. Valmis tukiviittomaopas lähetettiin arvioitavaksi Lähteen päiväkodin johtajalle. Tukiviittomaoppaan kokoamisen jälkeen viimeisteltiin vielä opinnäytetyön tekstit sekä ulkoasu.

Kyseistä opinnäytetyötä tehdessä huomasimme, että moni kokee tukiviittomien käyttöönottamisen todella vaikeana. Jatkotutkimus ehdotuksena tälle opinnäytetyölle voisi olla, että onko tukiviittomia alettu hyödyntämään enemmän Lähteen päiväkodissa tukiviittomaoppaan seurauksena. Toisena jatkotutkimuksena voitaisiin tutkia, miten tukiviittomien käyttöönottoa voitaisiin helpottaa varhaiskasvatuksessa.

Tukiviittomaopasta tehdessä olisimme toivoneet, että Lähteen päiväkodin henkilökunta olisi enemmän osallistunut oppaan suunnitteluun kyselyn muodossa. Kyselyyn osallistui vain neljä varhaiskasvatuksen työntekijää, joka on todella vähän. Näin ollen kyselyn tulokset eivät ole kovin laajalta otannalta, joka voi vaikuttaa myöhemmin tukiviittomaoppaan käyttöön. Vaikka vastauksia oli vähän, mutta ne olivat todella hyviä ja auttavaisia oppaan kasaamiseen ja näin ollen uskomme, että opas vastasi henkilökunnan tarvetta.

Lähteet

Aivoliitto. 2015. Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä. Viitattu 11.11.2021. Saatavissa <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/tukiviittomia-opitaan-kielta-kayttamalla/#f27dd3ef>

Alijoki, A. 2011. Lapsen tuen tarve kielellisessä kehityksessä ja siihen vastaaminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy-Yliopistopaino, 77–85.

Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 8.12.2021. Saatavissa <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>

Dewar, G. 2018. Baby sign language: A guide for the science-minded parent. Parenting science-minded parent. Viitattu 9.12.2021. Saatavissa <https://parentingscience.com/baby-sign-language/>

Haukilehto, M. 2021. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella. Duodecim terveystieteiden tiedotus. Viitattu 2.11.2021. Saatavissa <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413>

Helenius, A. & Korhonen, R. Leikistä kieleen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy-Yliopistopaino, 70–76.

Jyväskylän yliopisto. 2021. Tutkimuksen toteuttaminen. Koppa. Viitattu 2.1.2022. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>

Kommunikaatiokeskus a. Mitä kehityksellinen kielihäiriö on? Viitattu 1.11.2021. Saatavissa <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/kielellinen-erityisvaikeus/>

Kommunikaatiokeskus b. Puheen ja kielen kehitys. Viitattu 20.10.2021. Saatavissa <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/puheen-ja-kielen-kehitys/>

Korkeamäki, R. 2011. Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristössä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy-Yliopistopaino, 42–54.

Korpilahti, P. & Pihlaja, P. 2018. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala R. (toim.). Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 183–196.

Korpilahti, P. 2006. Kielen kehitykselliset häiriöt; viivästynyt ja poikkeava kielenkehitys. Teoksessa Launonen, K. & Korpijaakko-Huuhka, A. (toim.) Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Helsinki: Yliopistopaino, 39–58.

König, K. 2007. Lapsen kolme ensimmäistä vuotta. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ.

Lahden kaupunki. 2021. Lähteen päiväkotit. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa <https://www.lahti.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/paivakodit/lahteen-paivakoti/>

Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus- kehitys, riskit, tukeminen kuntoutuksen keinoin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Lindberg, P. 2011. Kieli ja visuaalinen ympäristö. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy-Yliopistopaino, 54–61.

Merikoski, H. & Pihlaja, P. 2018. Puheen ja kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.). Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 206–207.

Novak, S. 2020. Baby sign language: when, how and why to try it. What to expect. Viitattu 9.12.2021. Saatavissa <https://www.whattoexpect.com/first-year/baby-sign-language/>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 19.10.2021. Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Papunet a. Tietoa puhevammaisuudesta. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Papunet b. Tietoa puhevammaisuudesta. Viittomien oppimisen vaiheet. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa <https://papunet.net/tietoa/viittomien-oppimisen-vaiheet>

Ruokonen, I. 2011. Musiikin monet kielet. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy-Yliopistopaino, 62–69.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön -opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.10.2021. Saatavissa <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Stanford. Age-appropriate speech and language milestones. Viitattu 11.12.2021. Saatavissa <https://www.stanfordchildrens.org/en/topic/default?id=age-appropriate-speech-and-language-milestones-90-P02170>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Viitattu 12.12.2021. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf

Liite 1. Kysely

Tukiviittoma kysely

1. Millaisena koet tukiviittomien käytön?*

Kirjoita yksi tai useampi sana... 500

2. Millaisissa tilanteissa koet tarvitsevasi tukiviittomia varhaiskasvatuksen arjessa? *

Kirjoita yksi tai useampi sana... 500

3. Mitä tukiviittoma aihe-alueita uskot tarvitsevasi eniten?*

Kirjoita yksi tai useampi sana... 500

4. Mitä muuta haluaisit tietää tukiviittomista?*

Kirjoita yksi tai useampi sana... 500

Powered by survio

Liite 2. Tukiviittomaopas

Tukiviittomaopas

Lähteen päiväkot

Kuva: Lahden kaupunki

Oppaan sisällys:

1	Alkusanat	1
2	Tukiviittomien tietopankki	2
2.1	Infopaketti	2
2.2	Tukiviittomien käyttö	2
3	Tukiviittomat varhaiskasvatuksen arjessa	2
3.1	Aamupiiri	2
3.2	Toiminta	7
3.3	Ruokailu	9
3.4	Pukeminen ja vaatteet	11
3.5	Eläimet	14
3.6	Värit	16
3.7	Verbit	18
3.8	Muita sanoja varhaiskasvatukseen:	21
4	Oppaassa käytetyt lähteet	22

1 Alkusanat

Tämä tukiviittomaopas on koottu Lähteen päiväkodin henkilökunnan toiveiden mukaan. Teetätimme henkilökunnalla kyselyn, jonka avulla selvitimme heidän toiveitaan oppaan suhteen. Tarkoituksena oli tehdä opas, josta löytää nopeasti ja helposti tarvittavat tukiviittomat. Laitoimme oppaaseen tärkeää sanastoa, jota tarvitsee varhaiskasvatuksen arjessa. Materiaali on mahdollista lähettää myös vanhemmille, jotta lapsen vanhemmat voivat myös käyttää samoja viittomia kotona. Tämä helpottaa lapsen viittomien oppimista.

Tukiviittomien käyttö voi alkuun tuntua todella ahdistavalle ja vaikealle. Kannattaa aloittaa vähäisestä, opettelee yhden viittoman päivässä ja pian tukiviittomia käyttää kuin itsestään. Myös lapset oppivat tukiviittomia todella nopeasti.

Laitoimme oppaaseen mahdollisimman selvät kuvat, joiden pohjalta tukiviittomia on helppo opetella. Kaikki oppaassa käytetyt tukiviittomakuvat ovat löydettävissä myös Papunetin verkkosivuilta. Oppaan tarkoituksena on helpottaa tukiviittomien käytön aloittamista varhaiskasvatuksen arjessa. Kun nämä oppaasta löytyvät tukiviittomat jo osaa, niin lisää materiaalia löytää helposti Internetistä. Tukiviittomia voi opetella myös esimerkiksi laulujen ja lorujen avulla. Pikkukakkosella on paljon viitottuja lauluja ja loruja videon kanssa. Myös Youtubesta löytyy esimerkiksi Kielinupun lauluvideoita, joista oppii hyvin nopeasti tukiviittomia. Lisää tukiviittomia löytää Papunetin verkkosivuilta. Sieltä voi myös hakea tiettyjä viittomia hakusanalla. Tämä on helppoa ja nopeaa, ja sitä kannattaa hyödyntää, jos tuntuu siltä, että jokin viittoma puuttuu, jota tarvitsee. Kannustamme tällä oppaalla kaikkia opettelemaan tukiviittomien käyttöä! ☺

Ystävällisin terveisin,

Roosa Häkkinen & Nelli Järvinen

2 Tukiviittomien tietopankki

2.1 Infopaketti

Tukiviittomat ovat viittomakielen perusviittomia. Niitä käytetään täydentämään puhetta sekä puheen rinnalla. Lapset oppivat tukiviittomia jo nuorena ja usein tukiviittomia käytetään varhaisena kommunikointi keinona. Erityisesti tukiviittomien käytöstä on hyötyä, mikäli lapsella havaitaan puheen ja kielen kehityksen häiriöitä. Tukiviittomia voidaan myös käyttää pysyvänä kommunikaatio keinona joissain tilanteissa. Tukiviittomat edistävät kielellisten ilmaisujen kehittymistä, sillä se mahdollistaa myös käsitteiden käytön. Myös tukiviittomat kehittävät yleistä motoriiikkaa sekä tukevat puheessa tarvittavien tahdonalaisten liikkeiden kehittymistä. (Papunet a.)

Tukiviittomat toimivat puheen ja kielen kehityksen tukena. Tukiviittomien käyttöönottamisessa on kyse kielen käytöstä kaikissa tehtävissä. Tarkoituksena ei ole vain oppia tukiviittomia. Tukiviittomia voi käyttää niin lapset kuin aikuisetkin. (Aivoliitto 2015.)

2.2 Tukiviittomien käyttö

Tukiviittomien käyttö aloitetaan yleensä ottamalla mallia toisista ihmisistä. Etenkin lapsen oppimisen kannalta on tärkeää, että hänen lähipiirinsä, niin vanhemmat kuin varhaiskasvatuksen henkilökunta käyttää viittomia lähes päivittäin. Lapsi voi käyttää tukiviittomia kommunikoinnin tukena vain, mikäli lähipiiri käyttää ja ymmärtää niitä myös. (Papunet b.)

Tukiviittomien käyttö unohtuu helposti, mikäli niiden käyttöä ei suunnittele tarkasti. Viittomien käyttö helpottuu, kun mieltii valmiiksi, missä tilanteissa niitä voi käyttää ja mitkä sanat lauseesta viittoo. (Papunet b.) Tätä vaihetta oppaamme olisi tarkoitus helpottaa. Osa tarvittavista tukiviittomista on jo helposti katsottavissa ja niistä voi pohtia, mitkä ottaa ohjaus tuokiolle käyttöön.

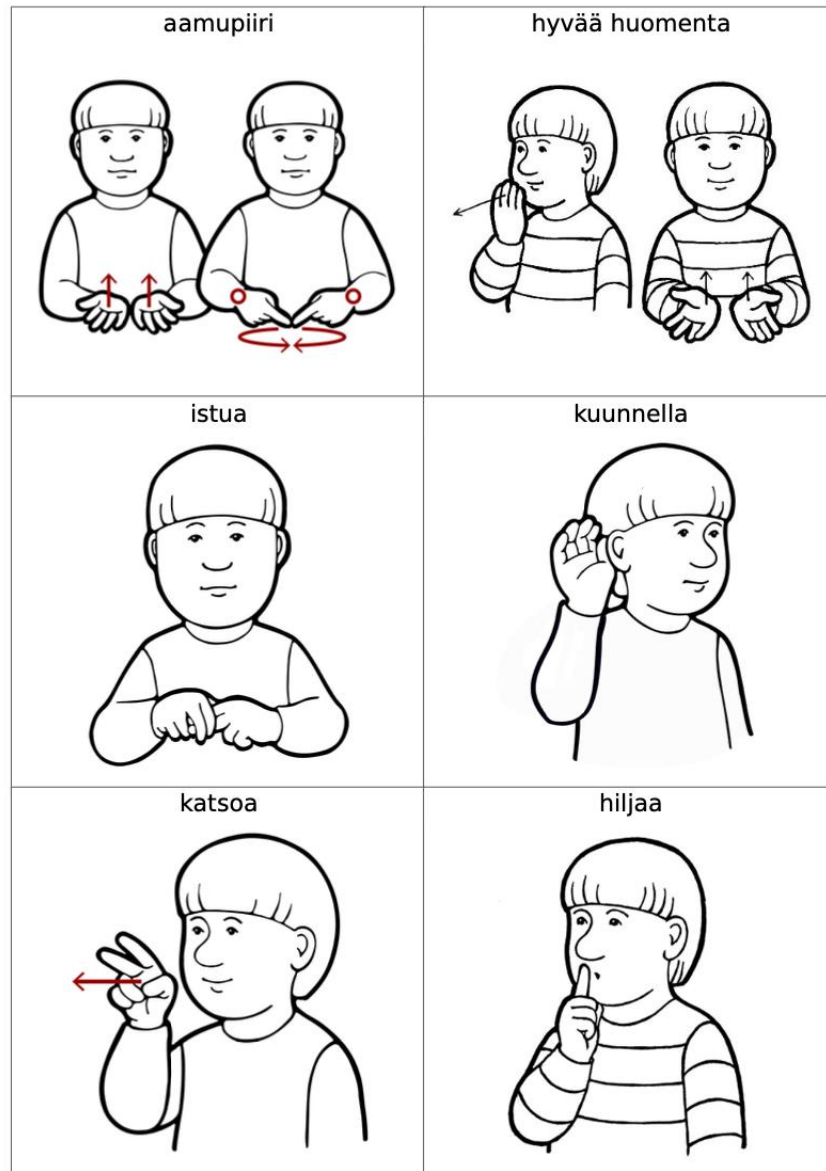
Tukiviittomien oppiminen etenee vaiheittain. Ensin on hyvä aloittaa muutamasta viittomasta esimerkiksi pukemistilanteessa. Tässä viitotaan tärkeitä sanat esimerkiksi vaatteiden nimet. Kun tämä jo sujuu voi toisessa vaiheessa viittoa lapselle vaihtoehtoja. Esimerkiksi ruokailussa voi viittoa haluaako lapsi vettä vai maitoa. Kolmannessa vaiheessa viitotaankin jo avainsanoja eli asioita, joita halutaan puheessa korostaa. Nämä ovat yleensä substantiiveja tai verbejä. Neljännessä vaiheessa pyritään jo lausetasoiseen viittomiseen. Tällöin viitotaan usein toistuvia fraaseja sekä adjektiiveja ja kysymyssanoja. Viidennessä vaiheessa viittominen on automaattista ja viittoma tietoisuus on todella laajaa. (Papunet b.)

Tärkeää tukiviittomien käyttöönottamisessa on se, että lapsi katsoo henkilöä, jonka kanssa hän keskustelee. Lapsen tajuttua viittomisen merkityksen, oppii lapsi myös automaattisesti katsomaan keskustelukumppaniaan tämän viittoessa ja puhuessa. Lapsen omaksuttua tukiviittomat omaan käyttöönsä, niin lapsi oivaltaa myös sen, että keskustelukumppanin on myös nähtävä hänet, kun hän viittoo. Viittomien oppimista voi hidastaa monenlaiset kielenkehityksen vaiheet, joita usein tukiviittomia tarvitsevilla lapsilla on. Tämän vuoksi osa lapsista tarvitsee enemmän aikaa ja toistoja tukiviittomien oppimiseen. Tukiviittomien käyttöönoton alkuvaiheessa onkin erityisen tärkeää jaksaa käyttää ja toistaa viittomia, jotta viittominen vakiintuisi lapsen käyttöön. Lapsi ei opi tukiviittomia, mikäli aikuinen ei säännöllisesti käytä tukiviittomia lapsen kanssa. (Aivoliitto 2015.)

3 Tukiviittomat varhaiskasvatuksen arjessa

3.1 Aamupiiri

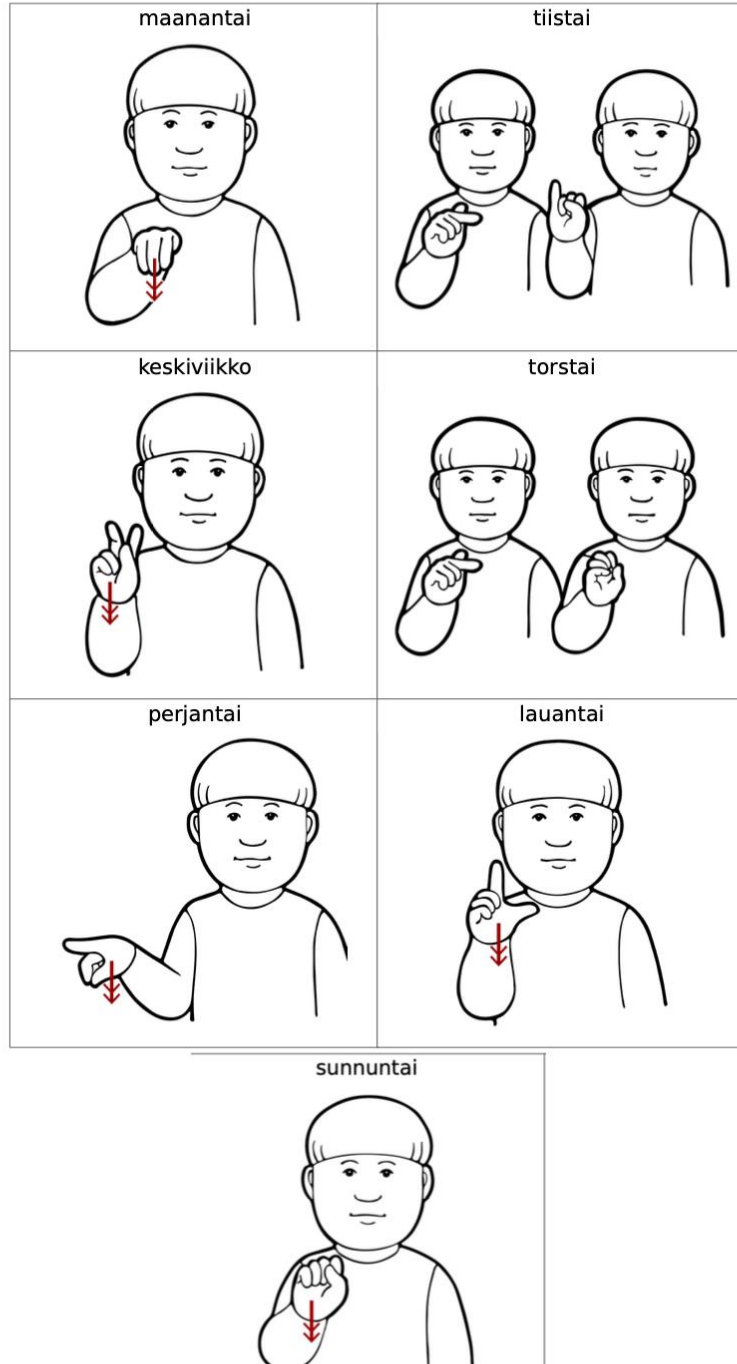
Yleisiä aamupiirin tukiviittomia:

kuvatyokalu.papunet.net

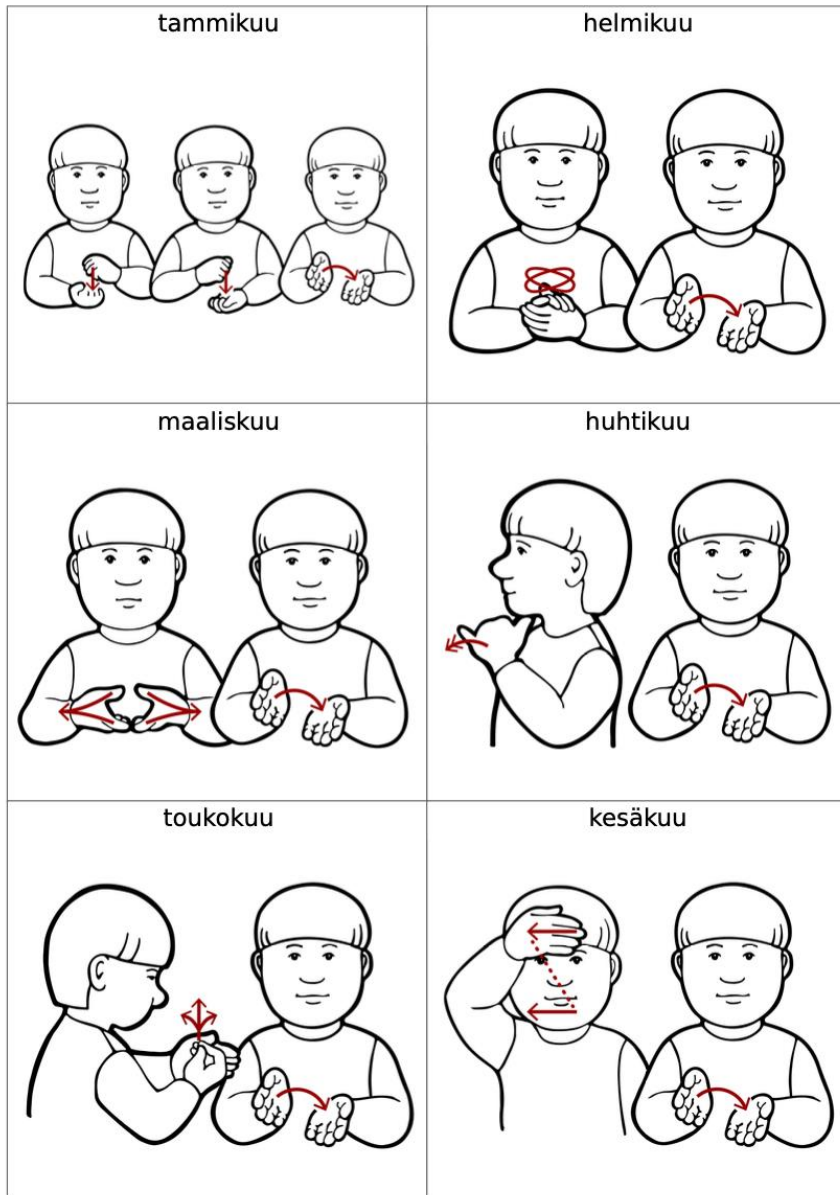
Kuvat: Papunet

Viikonpäivät:

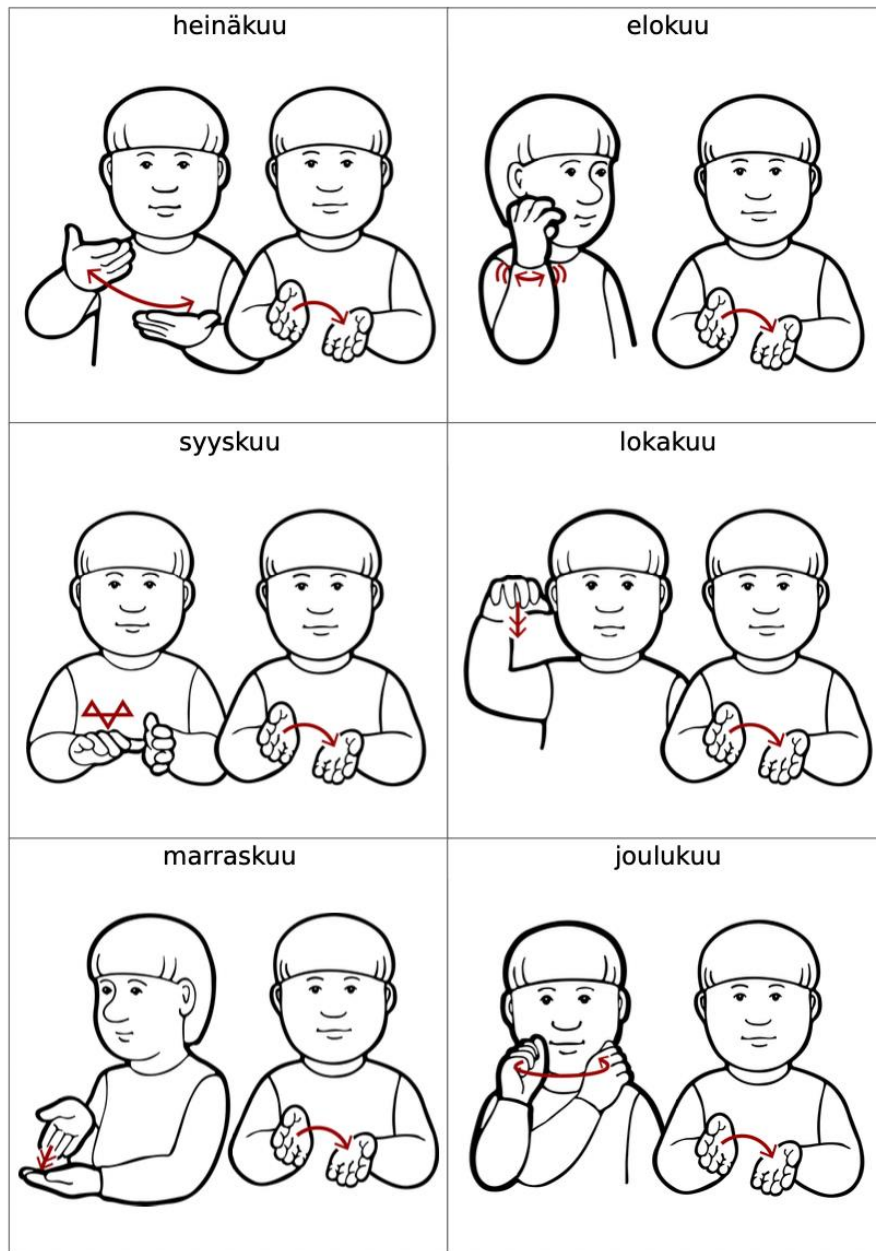
Kuvat: Papunet

Kuukaudet:

kuvatyoikalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

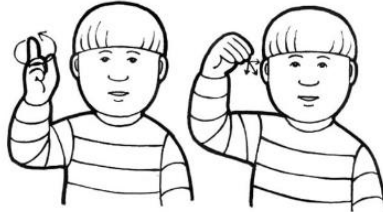

kuvatyoikalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

Sää:

aurinko

sade

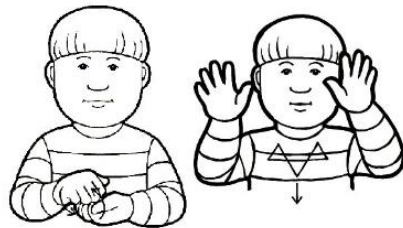
tuuli

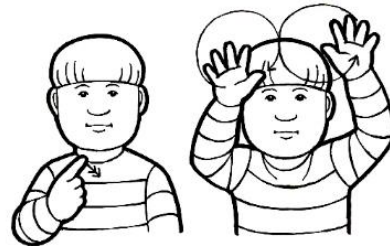
pilvi

lumisade

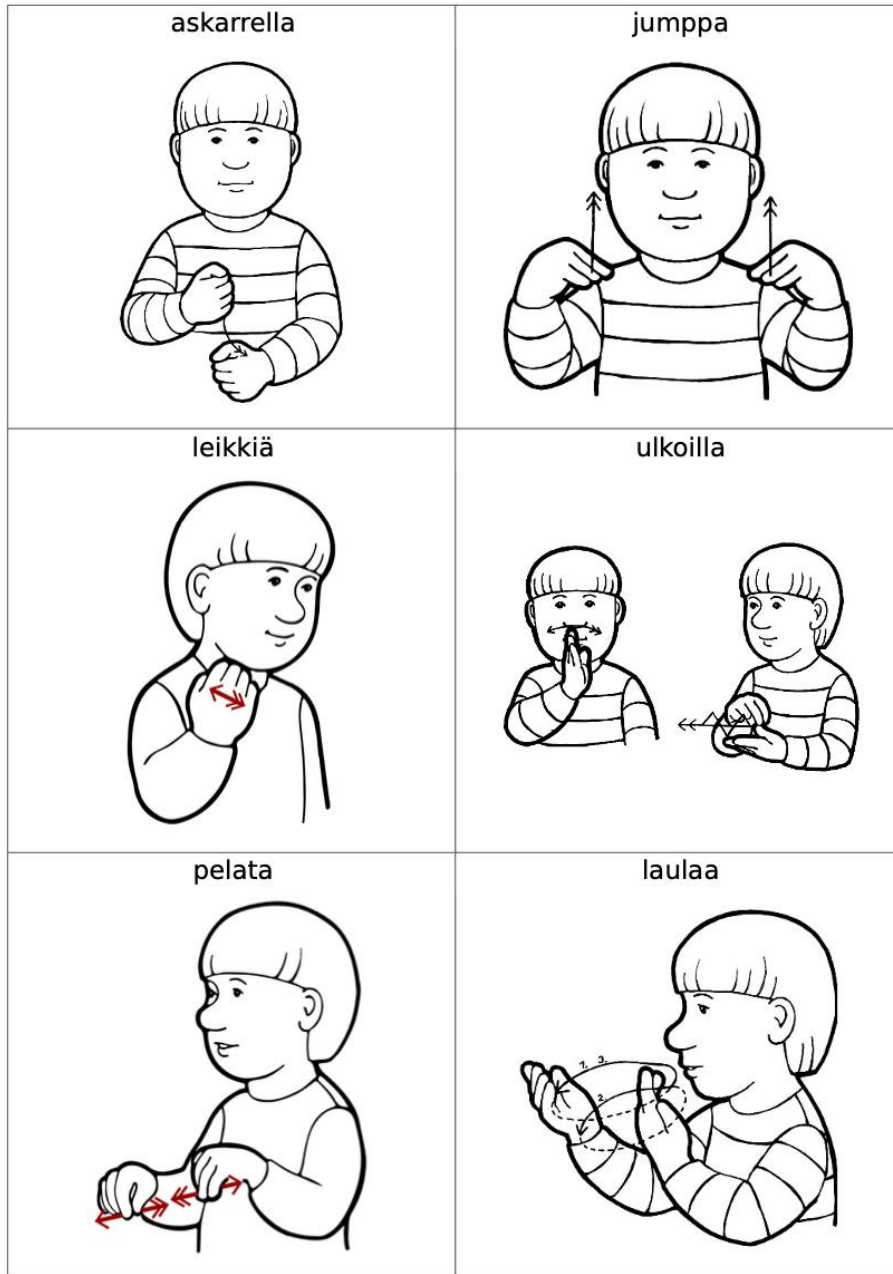
pouta

kuvatyoikalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

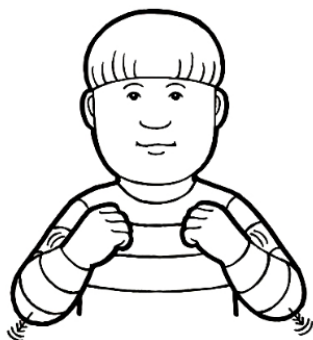
3.2 Toiminta

kuvatyokalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

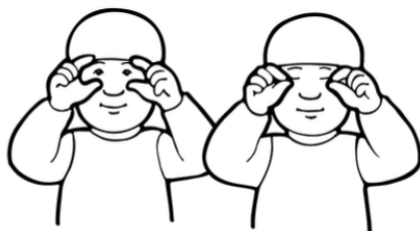
retki

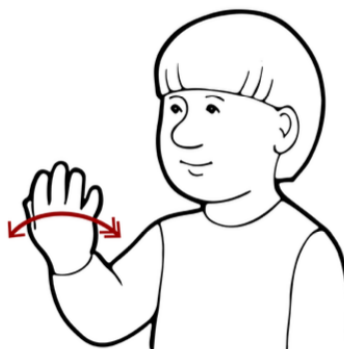
piirtää

nukkua

lukea

3.3 Ruokailu

kuvatyokalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

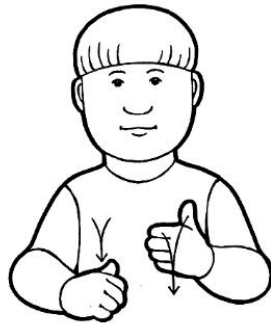
näkkileipä

leipä

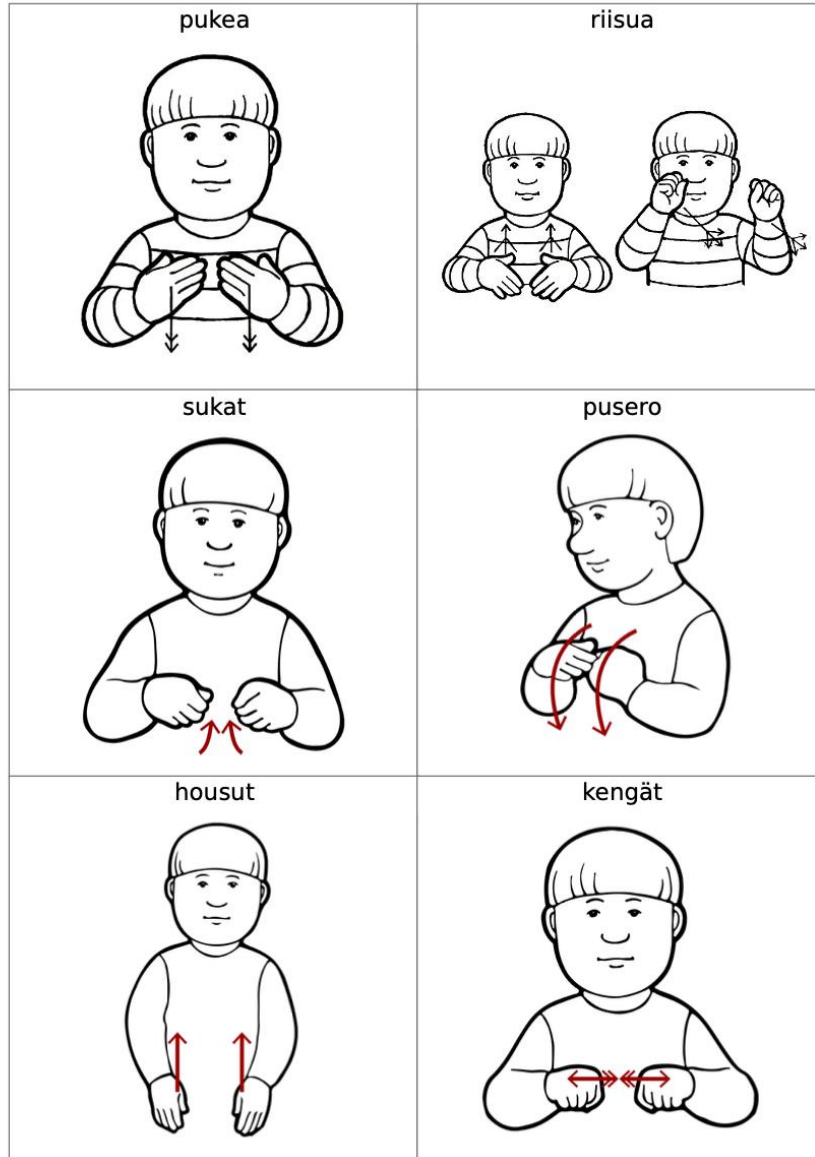
maito

vesi

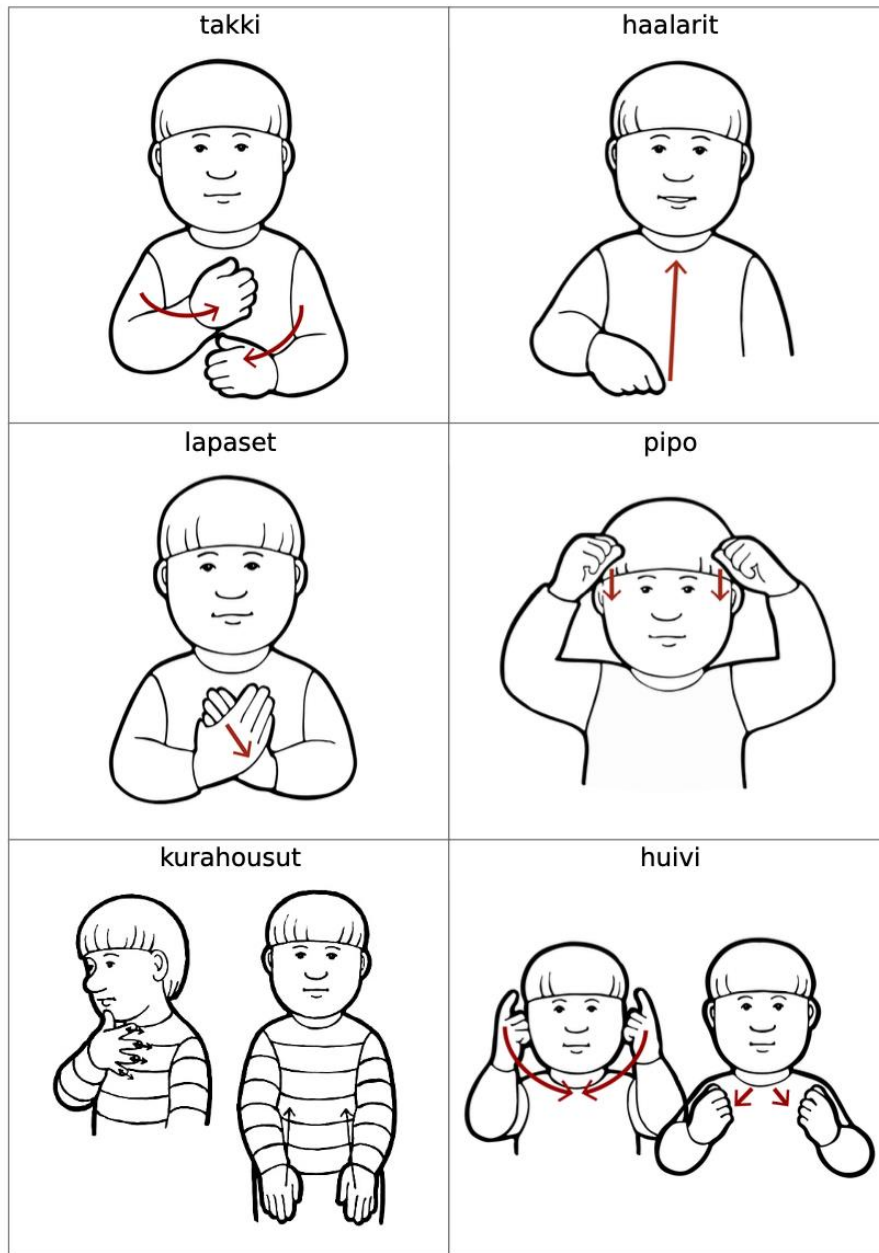

3.4 Pukeminen ja vaatteet

kuvatyokalu.papunet.net

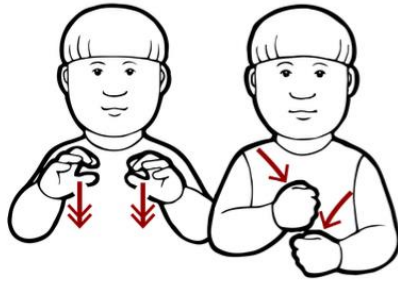
Kuvat: Papunet

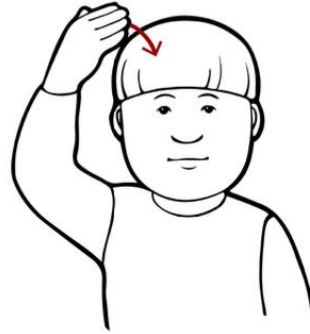
kuvatyoikalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

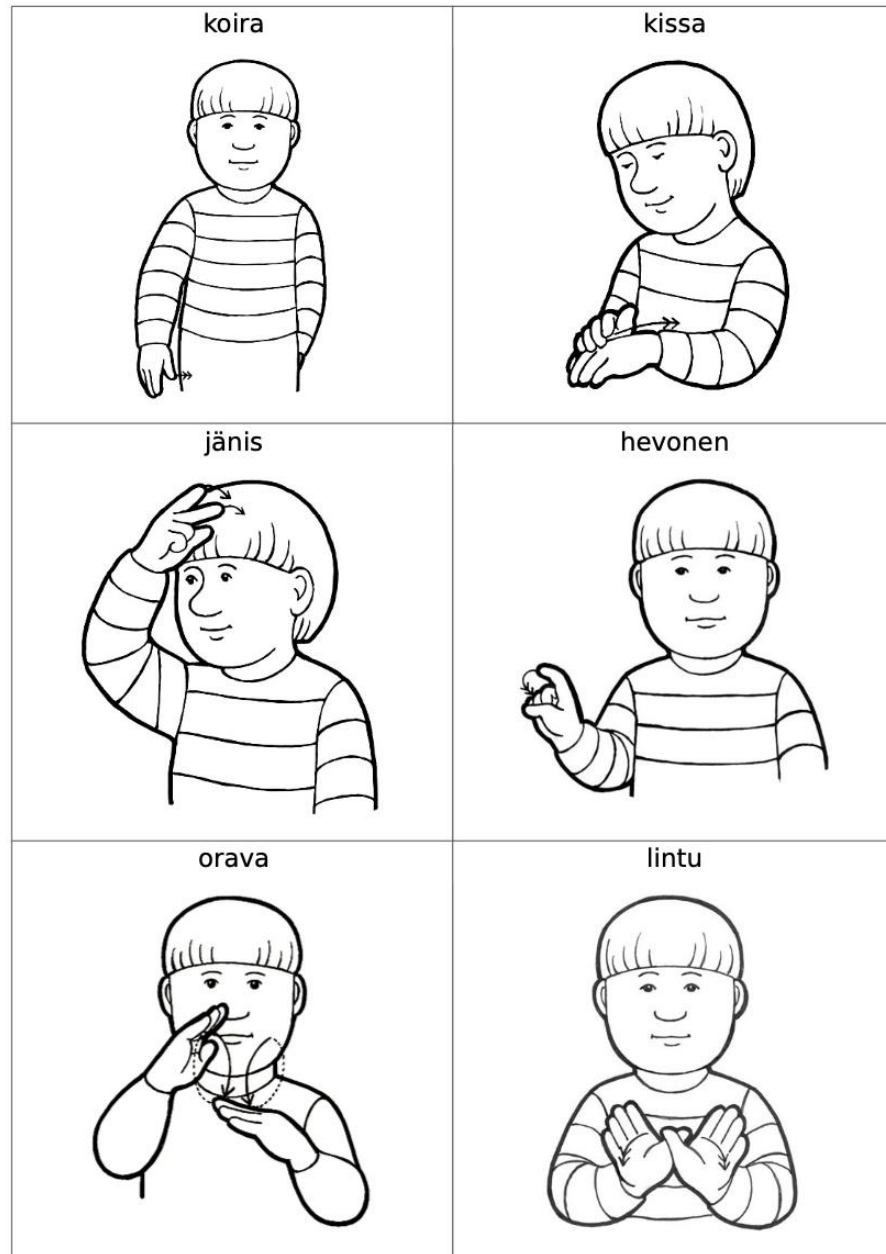
sadetakki

hattu

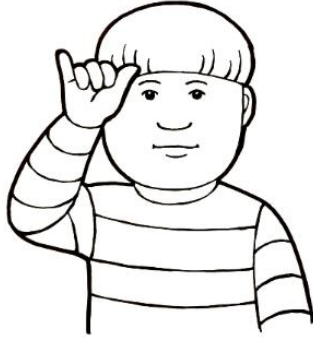
3.5 Eläimet

kuvatyoakalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

lehmä

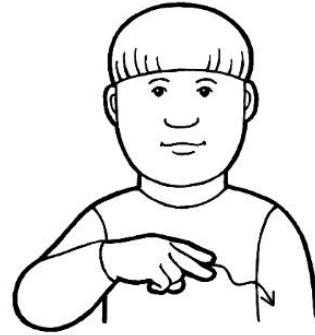
lammas

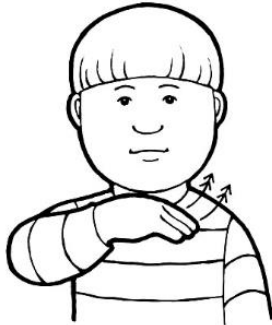
karhu

käärme

possu

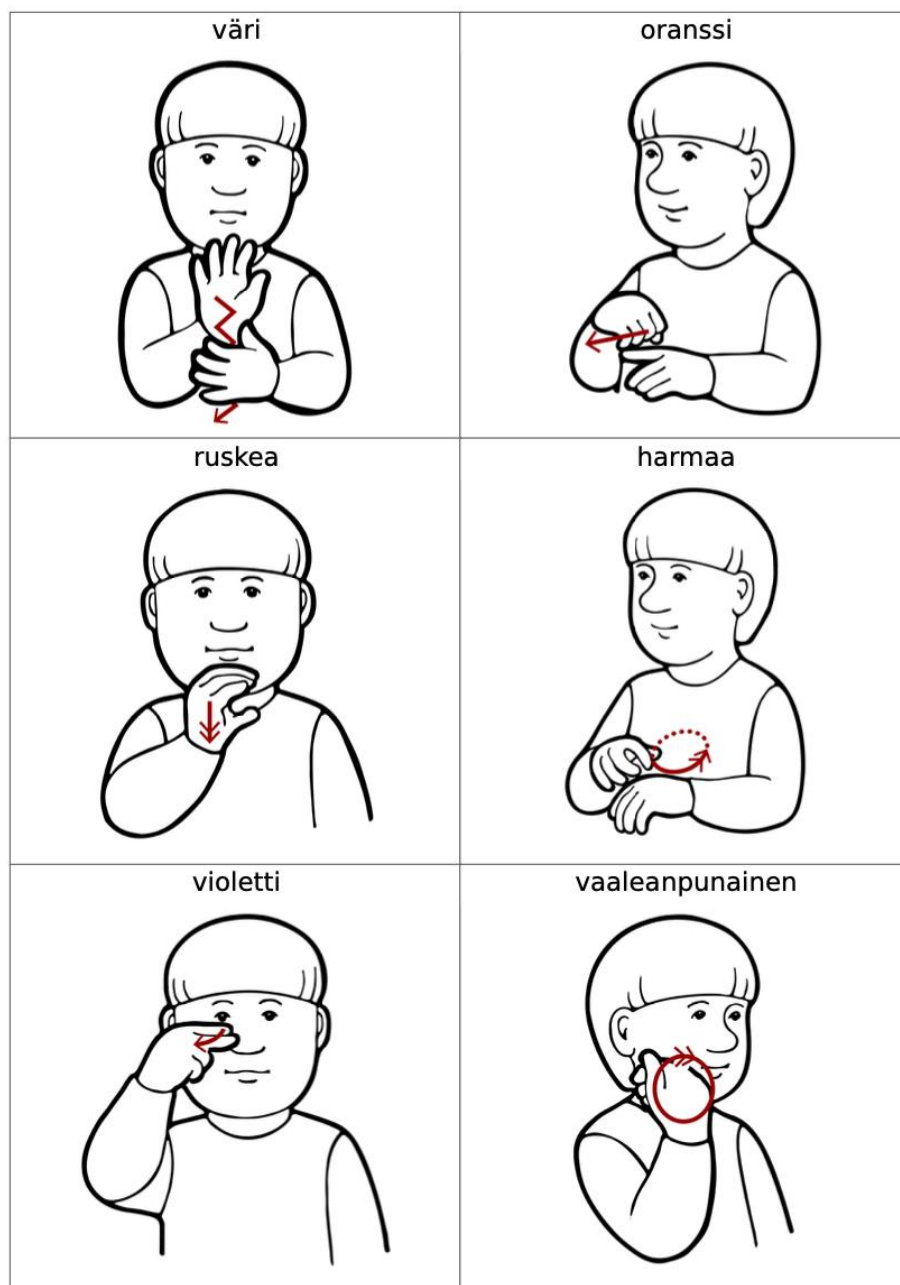

kettu

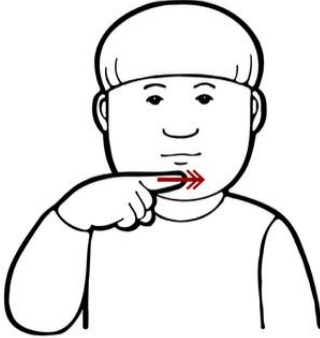

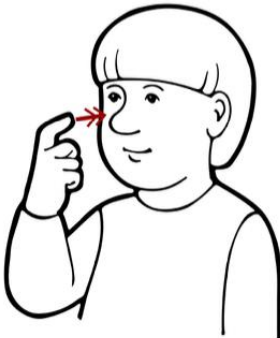

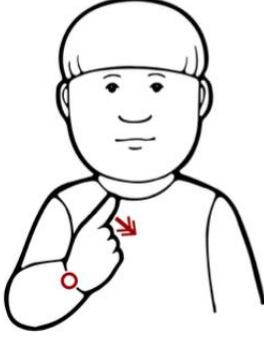
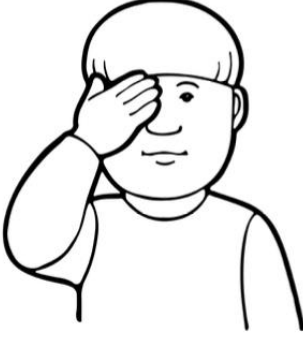
kuvatyoikalu.papunet.net

3.6 Värit

kuvatyokalu.papunet.net

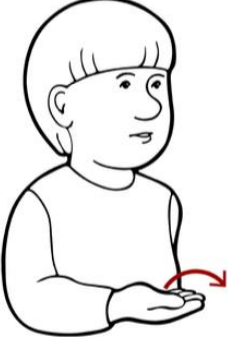
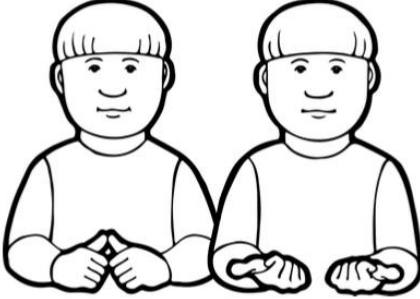
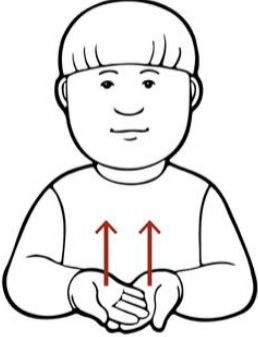

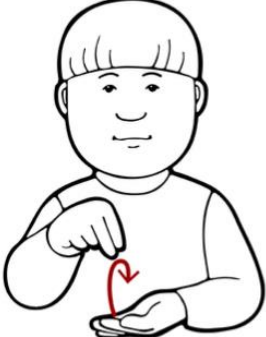

Kuvat: Papunet

<p data-bbox="592 353 711 383">punainen</p> 	<p data-bbox="1043 353 1126 383">vihreä</p>
<p data-bbox="608 763 695 792">sininen</p> 	<p data-bbox="1027 763 1142 792">keltainen</p>
<p data-bbox="592 1167 711 1196">valkoinen</p> 	<p data-bbox="1043 1167 1126 1196">musta</p>

kuvatyoikalu.papunet.net

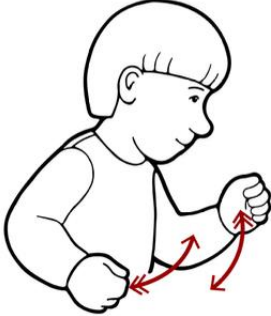
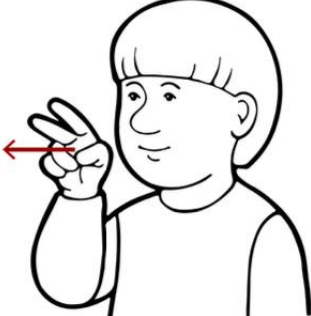
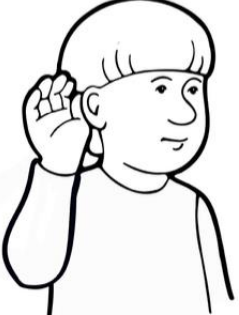
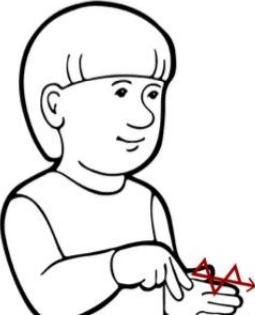

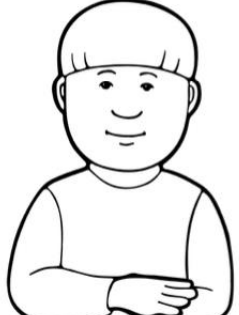
Kuvat: Papunet

3.7 Verbit

<p>antaa</p> 	<p>antaa lupa</p>
<p>auttaa</p> 	<p>haluta</p>
<p>hyppiä</p> 	<p>istua</p>

kuvatyokalu.papunet.net

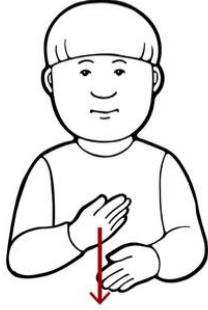
Kuvat: Papunet

<p>juosta</p> 	<p>katsoa</p>
<p>kuunnella</p> 	<p>kävellä</p>
<p>leikkiä</p> 	<p>levätä</p>

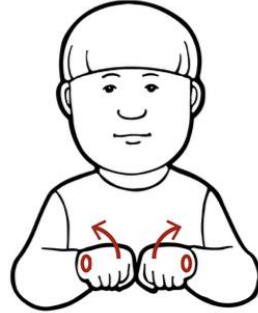
kuvatyokalu.papunet.net

Kuvat: Papunet

lopettaa

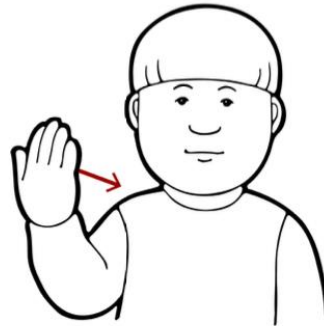
rikki, rikkoa, rikkoutua

seisoa

tulla

3.8 Muita sanoja varhaiskasvatukseen:

<p>kiitos</p> 	<p>ole hyvä</p>
<p>anteeksi</p> 	<p>jono</p>
<p>pestä kädet</p> 	

kuvatyoikaluu.papunet.net

Kuvat: Papunet

4 Oppaassa käytetyt lähteet

Papunet a. Tietoa puhevammaisuudesta. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Papunet b. Tietoa puhevammaisuudesta. Viittomien oppimisen vaiheet. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa <https://papunet.net/tietoa/viittomien-oppimisen-vaiheet>

Aivoliitto. 2015. Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä. Viitattu 11.11.2021. Saatavissa <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/tukiviittomia-opitaan-kielta-kayttamalla/#f27dd3ef>

Kansikuva: Lahden kaupunki

Tukiviittomakuvat: Papunet.net